

Tilburg University

Is er werk na de deeltijd-WW?

Wilthagen, A.C.J.M.

Published in:
Arbeidsmarkt Journaal

Publication date:
2009

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Wilthagen, A. C. J. M. (2009). Is er werk na de deeltijd-WW? *Arbeidsmarkt Journaal*, 9(3), 17-17.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Arbeidsmarkt **Journal**

Offensief tegen jeugdwerkloosheid

Wat doen bedrijven met **deeltijd-WW**?
Onderwijs helpt nu **allochtonen** vooruit
De opmars van de **zzp'er**

Inhoud

Onderzoek

De kansen van schoolverlaters

Welke uitwerking heeft de crisis op schoolverlaters? Zal het aantal voortijdige schoolverlaters afnemen? En wat is hun toekomstperspectief? Veel van de oorzaken waarom jongeren voortijdig van school gaan, zijn ongevoelig voor conjunctuur. De gevolgen niet. Wie nu uitvalt, heeft halve kansen.

Reportage

De aanpak van de jeugdwerkloosheid

September wordt de maand van de waarheid. Hoeveel jongeren gaan op zoek naar werk dat er niet is? Het beste zou zijn als ze langer doorleren. Daar wordt van alles aan gedaan, en er zijn ook tekenen dat mbo-leerlingen via de beroepsbegeleidende leerweg hun niveau willen verhogen. Maar het aantal leerplekken bij bedrijven staat onder druk.

Praktijk

Wat doen bedrijven met deeltijd-WW?

Bedrijven zijn erg te spreken over de flexibiliteit van deeltijd-WW. De 375 miljoen euro die minister Donner (SZW) eerst beschikbaar stelde, waren in juni op. Begin juli stopte hij nog eens 1 miljard in de pot. Wat gebeurt er met dat geld?

En verder...

7 Interview

De opmars van de zzp'er

Hun aantal wordt overdreven, maar er komen steeds meer zzp'ers en de crisis maakt daar geen eind aan. Zelf scheppen ze weinig banen, maar Nederland wordt er wel ondernemender van en de arbeidsmarkt flexibeler. Gevolgen voor de sociale zekerheid zullen niet uitblijven, denkt expert Paul Vroonhof (EIB).

13 Trend

Arbeidsmarkt en economie

Al doet de zakelijke dienstverlening het nog redelijk, de recessie heeft de arbeidsmarkt bereikt. De collectieve sector zorgt voor enig tegenwicht.

14 Trend

Kerngegevens werkloosheid en uitkeringen

Ontwikkeling van de werkloosheid en uitkeringen in het tweede kwartaal van 2009.

17 Column

Leven na de deeltijd-WW

Discussie over de deeltijd-WW gaat vooral over de financierbaarheid. Ton Wilthagen houdt zich meer bezig met de vraag wat de volgende stap is. Zijn voorstel: ruimere faciliteiten voor detachering, in combinatie met scholing.

18 Focus

Arbeidsmarktprognose 2009-2010

UWV verwacht 726.000 werklozen aan het eind van 2010, resultaat van een stijging met 30 procent per jaar. Ook beter opgeleiden worden getroffen. De zuidelijke Randstad heeft het meest last van de crisis. Toch blijven er baanopeningen ontstaan.

20 Achtergrond

Onderwijs helpt nu allochtonen vooruit

De positie van niet-westerse allochtonen op de arbeidsmarkt is conjunctuurgevoelig. Maar door de jaren heen verbetert hun positie. Net zoals vroeger voor arbeiderskinderen, is onderwijs ook nu een weg naar emancipatie. Opvallend is de groeiende arbeidsdeelname van Marokkaanse en Turkse vrouwen.

23 Gastschrijver

Ton Jansen

In het arbeidsmarktbeleid van nu zijn de regio's aan zet. Daarom moeten er stevige regionale kennisnetwerken komen. Dat geeft meteen een betere positie in Den Haag, vindt Ton Jansen van Platform De Nieuwe Arbeidsmarkt.

27 Informatie

Onderzoek besproken

Markt voor ouderen werkt niet goed.

Dynamiek, kansen en verbindingen

Het aantal werklozen stijgt al een aantal maanden gestaag – van 400.000 in oktober vorig jaar tot ruim 477.000 in juni dit jaar. Na de zomer zal de stijging nog veel forser zijn en waarschijnlijk doorzetten tot eind volgend jaar. Zonder die realiteit uit het oog te verliezen, moeten we alles blijven doen om te voorkomen dat mensen werkloos raken. En mensen voor wie dat onvermijdelijk is, moeten we zo snel mogelijk weer aan het werk zien te krijgen. De economische crisis snijdt diep en er gaan veel banen verloren. Maar er worden ook nu nog steeds veel nieuwe banen gecreëerd. De arbeidsmarkt kent veel verschillende sectoren met een eigen dynamiek. De arbeidsmarkt is grillig. Successen behalen betekent alert reageren op nieuwe ontwikkelingen, initiatieven ontplooiën en kansen benutten zodra ze ontstaan.

De mobiliteitscentra op 33 plaatsen in Nederland laten zien dat we met creativiteit goede resultaten kunnen boeken. Duizenden werknemers die met werkloosheid werden bedreigd, zijn naar andere banen gesluisd. En voor werknemers voor wie dat niet lukt, wordt scholing georganiseerd om nieuwe wegen te openen. Ik hoop dat alle spelers op de arbeidsmarkt, inclusief UWV, de komende tijd zoveel mogelijk creativiteit aan de dag zullen blijven leggen om nieuwe kansen te benutten.

Het succes van de mobiliteitscentra leert ons ook hoe belangrijk het is dat alle betrokken partijen elkaar weten te vinden: werkgevers, onderwijsinstellingen, gemeenten, UWV, kenniscentra, uitzendbureaus en anderen. De huidige crisis is bij uitstek het moment om eens echt werk te maken van duurzame verbindingen tussen vraag en aanbod, tussen onderwijs en arbeidsmarkt, tussen private en publieke arbeidsbemiddeling en tussen gemeenten, regionale en landelijke instellingen. Dat is de afgelopen jaren meer dan eens geprobeerd maar te veel ad hoc en met wisselend succes. We moeten dit moment gebruiken om een duurzame infrastructuur te ontwikkelen. Omdat we daar nu goede resultaten mee kunnen behalen. Maar ook omdat we daar straks, als de economie weer groeit en de arbeidsmarkt weer aantrekt, alleen maar profijt van zullen hebben.

*Joop Linthorst,
voorzitter Raad van Bestuur UWV*

Colofon

Jaargang 9, nummer 3, augustus 2009

Arbeidsmarkt Journaal is bestemd voor bestuurders, managers, beleidsmakers, onderzoekers en andere professionals werkzaam op het terrein van de arbeidsmarkt. Arbeidsmarkt Journaal verschijnt 4 maal per jaar.

Eindredactie Petra van der Meer (e-mail Petra.vandermeer@uwv.nl) in samenwerking met Hesp & Robroek Journalistieke Producties | **Redactie** Ronald van Bekkum, Bart Crouwers, Peter Rijnsburger, Bas Kamps, Hans Leijte, Petra van der Meer, Frank Robroek, Arie Vreeburg | **Medewerkers aan dit nummer** Ronald van Bekkum, Johan Coenen, Ton Jansen, Bernard van Lammeren, Hans Leijte, Christoph Meng, Peter Rijnsburger, Rik van Schagen, Arie Vreeburg, Menno de Vries, Ton Wilthagen | **Redactie-adres** UWV, Corporate Communicatie, Postbus 58285, 1040 HG Amsterdam.

Abonnementenadministratie / Adreswijziging Arbeidsmarkt Journaal wordt gratis verspreid door UWV. U kunt zich aanmelden als abonnee en adreswijzigingen doorgeven via www.werk.nl. Kijk bij het tabblad WERKbedrijf> Arbeidsmarkt>Publicaties.

Vormgeving Bubbles Creations, Rotterdam | **Productiebegeleiding** SUM= Printmanagement | **Omslagfoto** Hollandse Hoogte

Alles uit deze uitgave mag worden overgenomen, echter uitsluitend met bronvermelding. ISSN 1569-4550 | © UWV, Amsterdam

Tekort aan leerwerkplekken kan ernstige gevolgen hebben voor veel jongeren

Voortijdig van school: kans op werkloosheid fifty-fifty

Welke uitwerking heeft de huidige economische malaise op schoolverlaters? Zal het aantal voortijdige schoolverlaters afnemen omdat de overstap naar de arbeidsmarkt minder eenvoudig is? En wat zijn de kansen van voortijdige schoolverlaters op de arbeidsmarkt in slechte economische tijden?

Christoph Meng en Johan Coenen

Illustratie: Marc Kollé

Voortijdig stoppen met het onderwijs is zelden een beslissing die van de ene op de andere dag genomen wordt. Jongeren die dat doen, zijn ook allemaal individuen met hun eigen problemen en afwegingen. We kunnen hier slechts stilstaan bij de belangrijkste achtergronden, en wel voor twee aparte groepen: voortijdige schoolverlaters die de laatst gevolgde opleiding zonder diploma hebben verlaten ('VSV zonder diploma') en voortijdige schoolverlaters die het onderwijs verlaten direct nadat zij een diploma op vmbo- dan wel mbo-1-niveau hebben behaald ('VSV met diploma'). Figuur 1 geeft een overzicht van de belangrijkste redenen, die we hier kort toelichten:

- redenen die direct met het onderwijs dan wel de opleiding samenhangen (bijvoorbeeld: foute studiekeuze, opleiding voldeed niet aan verwachting, geen zin meer in onderwijs, niet weten welke opleiding men wilde gaan volgen);
- persoonlijke problemen (zoals geldproblemen, gezondheidsproblemen, zwangerschap);
- aantrekkingskracht van de arbeidsmarkt ('werken is leuker');
- overige/onbekende redenen.

Belangrijkste redenen

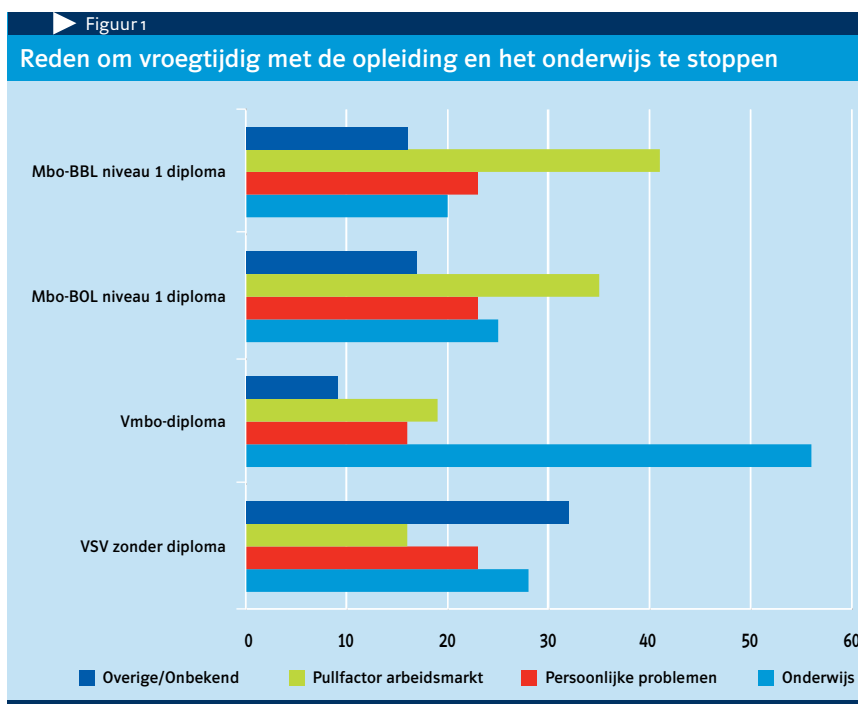
28 procent van de jongeren die de laatst gevolgde opleiding zonder diploma verlieten deed dit vanwege een reden die direct aan het onderwijs gerelateerd is. Bij 10 procentpunt hiervan was dit de 'niet gerealiseerde' intentie om een andere opleiding te gaan volgen en bij nog eens 10 procentpunt simpelweg teleurstelling in de opleiding zelf. Beide redenen komen overigens meer dan gemiddeld voor onder jongeren die een opleiding in het mbo-BOL (beroepsopleidende leerweg) hebben verlaten. Bij jongeren die direct na het behalen van hun vmbo-diploma met het onderwijs stoppen, heeft het zelfs in 56 procent van de gevallen direct met het onderwijs te maken. De belangrijkste hoofdrede (30 procentpunt) is 'niet

Jongeren die werken noch leren verliezen de band met de maatschappij

weten welke opleiding men wil gaan volgen'. Daarnaast geeft nog eens 11 procentpunt van deze groep jongeren aan dat zij geen plaats in het mbo-BBL (beroepsbegeleidende leerweg) konden vinden. De arbeidsmarkt als 'pullfactor' speelt vooral een belangrijke rol bij jongeren die het onderwijs direct na het behalen van een mbo-1-diploma verlaten. Dit is het geval bij vier van de tien jongeren die het onderwijs verlaten nadat zij via de beroepsbegeleidende leerweg een niveau-1-diploma hebben behaald, en het geldt ook voor een op de drie jongeren die dat via de beroepsopleidende leerweg hebben behaald.

'Groenpluk' voor het behalen van het diploma, dan wel direct in aansluiting op het vmbo, lijkt van minder groot belang te zijn.

Persoonlijke problemen zijn bij een kwart van de jongeren de hoofdoorzaak, in alle onderscheiden groepen. Bij de groep 'VSV zonder diploma' zijn het vooral privéproblemen (bijvoorbeeld vanwege verslaving), bij de groep 'VSV met diploma' gaat het relatief vaker om financiële problemen.

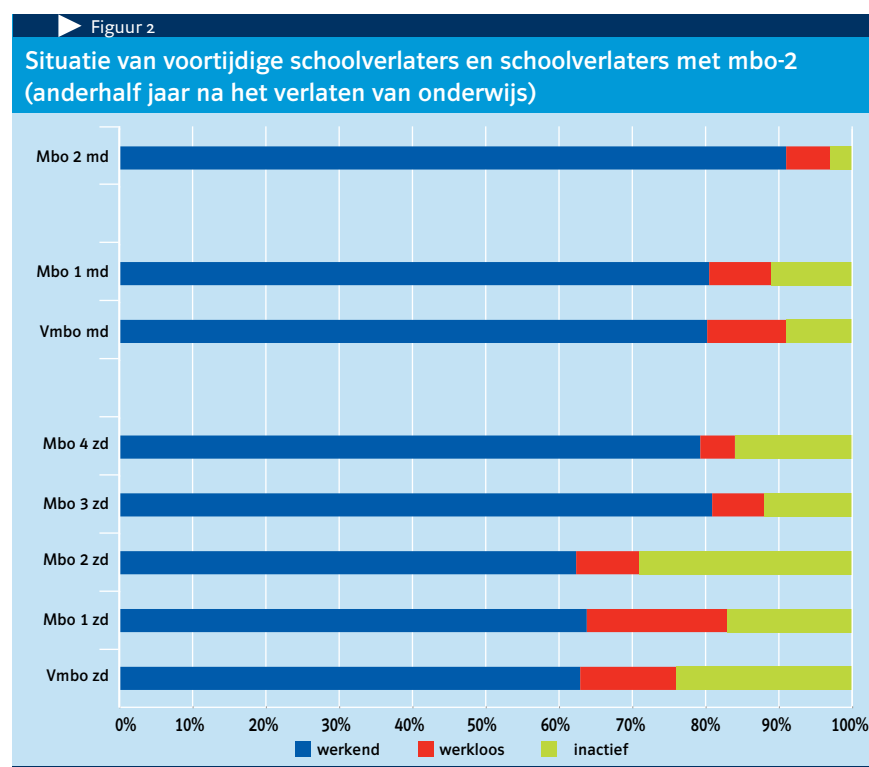

Bron: ROA (2009), Zonder diploma: Aanleiding, Kansen en Toekomstintenties

Kansen

Wat zijn de kansen van voortijdige schoolverlaters op de arbeidsmarkt? Om op deze vraag een antwoord te geven kijken we nog een keer naar het onderzoek onder voortijdige schoolverlaters dat in het najaar van 2007 heeft plaatsgevonden. Figuur 2 geeft

de situatie weer van een aantal groepen voortijdige schoolverlaters die niet binnen anderhalf jaar naar het onderwijs teruggekeerd zijn. Ter vergelijking zijn ook de cijfers opgenomen voor jongeren die het onderwijs met een startkwalificatie (een diploma mbo-2) hebben verlaten.

Noot: md = met diploma onderwijs verlaten, zd = zonder diploma onderwijs verlaten.

Bron: ROA, SchoolverlatersInformatieSysteem 2007

Jongeren die het onderwijs verlaten, hoeven zich niet per se aan te bieden op de arbeidsmarkt (daaronder verstaan we: werken, of actief op zoek zijn naar werk). En inderdaad, voortijdige schoolverlaters (zowel met als zonder diploma) doen dat aanzienlijk minder. Zo is bijna een van de drie schoolverlaters die voortijdig met een mbo-2-opleiding gestopt zijn 'inactief'; bij jongeren die het vmbo zonder diploma verlieten is dit een op de vier.

In hoeverre dit een vrijwillige keuze is, en of de mogelijke inactiviteit samenhangt met een verminderde motivatie om zich op de arbeidsmarkt aan te bieden, door slechte ervaringen, kan hier niet vastgesteld worden. Toch is dit resultaat al belangrijk genoeg. Immers, jongeren die noch bezig zijn met een opleiding, noch zich op de arbeidsmarkt aanbieden, lopen een aanzienlijke kans om de verbinding met het onderwijs dan wel de arbeidsmarkt in de loop van de tijd steeds verder te verliezen. Zij lopen het risico na hun voortijdige uitval uit het onderwijs ook maatschappelijke drop-outs te worden.

Wat figuur 2 ook laat zien is het verschil in kans op werkloosheid. Voortijdige schoolverlaters zijn ook in economisch goede tijden (najaar 2007) bijna twee keer zo vaak werkloos als jongeren met een startkwalificatie. Voor jongeren die zonder diploma een mbo-1- of vmbo-opleiding verlieten is de situatie zelfs nog erger.

Conclusies

Uit recente ROA-onderzoeken (zie het eind van dit artikel) is een aantal conclusies te trekken over de gevolgen van de huidige recessie voor voortijdige schoolverlaters. We kijken daarbij zowel naar de potentieel nieuwe voortijdige schoolverlaters als de voortijdige schoolverlaters die willen terugkeren naar het onderwijs. Zes op de tien voortijdige schoolverlaters hebben immers de intentie om in het onderwijs terug te keren, of twijfelen hierover.

- Groenpluk, in de zin dat scholieren die werken leuker vinden ook een baan krijgen aangeboden, speelt vooral een belangrijke rol bij de rela-

tief kleine groep voortijdige schoolverlaters met een mbo-1-diploma. Bij de relatief grotere groep die de laatste opleiding zonder diploma afbrak, zijn het hoofdzakelijk conjunctuurongevoelige redenen die de doorslag geven. De economische crisis zal daarom slechts een marginale invloed hebben op de afwegingen van potentiële voortijdige schoolverlaters.

Een werkloosheidspercentage van tegen de 50 procent is realistisch

- De conjunctureel veroorzaakte afname van het aantal opleidingsplaatsen in het mbo-BBL kan ernstige gevolgen hebben voor zowel potentieel nieuwe voortijdige schoolverlaters als voortijdige schoolverlaters die terug willen keren naar het onderwijs. Het gevaar bestaat dat jongeren die geen mbo-BBL-opleidingsplaats kunnen vinden, de keuze voor een vergelijkbare opleiding in het mbo-BOL niet overwegen, omdat ze een voorkeur hebben voor een opleiding waarin werken een relatief groot aandeel heeft. Ook bestaat het gevaar dat zij de keuze voor een vergelijkbare opleiding in het mbo-BOL als een gedwongen keuze zien en de opleiding met een verminderde motivatie starten. In beide gevallen is het gevaar groot dat jongeren het onderwijs tijdelijk de rug toekeren of helemaal niet terugkeren naar het onderwijs.
- Verder neemt de kans op een foute studiekeuze toe, met alle gevolgen van dien. Voor het mbo-BOL hoeft een jongere immers geen selectieprocedure bij een bedrijf te doorlopen. Bij het BBL is dat wel het geval. Tijdens zo'n selectieprocedure zal het bedrijf de geschiktheid van de jongere voor de opleiding testen, en de jongere zelf kan aftasten in hoeverre de opleiding bij hem of haar past.
- Op korte termijn leidt de economische crisis tot een forse stijging van

de werkloosheid, vooral onder laagopgeleiden. Bij voortijdige schoolverlaters zal de werkloosheid zelfs zeer fors kunnen toenemen. Hoewel slechts beperkt, kunnen de ontwikkelingen van de jaren 2000 tot 2007 en daarin vooral de periode met minder economische groei (2002 tot 2005) een indicatie geven. Beperkt, omdat de economisch minder goede periode 2002 tot 2005 nog steeds een economisch sterke periode was in vergelijking met de (verwachte) situatie voor 2009 en 2010. Desondanks laten cijfers zien dat de werkloosheid onder schoolverlaters met een mbo-BOL-diploma op niveau 1 in de jaren 2002 tot 2005 opliep tot boven de 30 procent. Een werkloosheidspercentage van tegen de 50 procent onder voortijdige schoolverlaters in de nabije toekomst is daarmee eerder een realistische dan een pessimistische inschatting.

Dit artikel is mede gebaseerd op de rapportage Zonder diploma, Aanleiding, Kansen en Toekomstintenties (ROA, 2009) en het rapport Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2008 (ROA, 2009).

Christoph Meng en Johan Coenen zijn als onderzoekers verbonden aan het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt van de Maastricht University

Foto's: Rob Hendriksen

Paul Vroonhof: 'Geen miljoen zzp'ers maar 400.000, vrije beroepen inbegrepen'

Aantal faillissementen stijgt, maar er ontstaat ook nieuwe vraag

Crisis schrikt de zzp'er niet af

Dat Nederland een miljoen zelfstandigen zonder personeel telt, klopt niet. Wat wel klopt, is dat hun aantal snel stijgt. Nederland wordt er ondernemender van, en de arbeidsmarkt flexibeler. Gevolgen voor de sociale zekerheid zullen niet uitblijven. Dat verwacht Paul Vroonhof, een van de experts op dit gebied in Nederland.

Bernard van Lammeren

Elk jaar melden zich ruwweg 100.000 nieuwe zelfstandigen aan bij de Kamers van Koophandel. Dat zijn vaak mensen die een eenmansbedrijf hebben opgericht. Het is een ontwikkeling die door zal gaan, denkt Vroonhof. Als accountmanager Arbeid, Sociale Zekerheid & Inkomen van EIM, onderzoek voor bedrijf en beleid, doet hij er al jaren

onderzoek naar, onder andere voor de Europese Commissie.

Het precieze aantal zzp'ers is lastig vast te stellen, ook voor Vroonhof. Beoefenaars van vrije beroepen hoefden zich tot voor kort niet bij een KvK in te schrijven. Behalve incompleet zijn de bestanden vervuild, er zitten ondernemers in die hun bedrijf al

hebben beëindigd. Bovendien laten ze niet zien hoeveel zzp'ers zelfstandigen met personeel zijn geworden. 'Het is in elk geval onjuist om op basis van de KvK-cijfers aan te nemen dat we al een miljoen zzp'ers hebben, zoals premier Balkenende onlangs schreef', zegt Vroonhof. 'Al neem je alles mee, dan kom je nog niet boven de 900.000. Daar ►

zitten dan ook winkeliers bij, en ondernemers die in een vennootschap of maatschap opereren, en die laat ik buiten mijn definitie van zzp'ers. Ik vind: kenmerkend voor een zzp'er is dat hij er in zijn eentje voor staat, en geen product verkoopt maar zichzelf, zijn vakmanschap. Velen die over dit verschijnsel spreken, zien dat als kenmerkend.' Op deze basis komt Vroonhof niet veel verder dan 400.000 zzp'ers, inclusief de beoefenaars van vrije beroepen.

'Het aantal starters is de laatste jaren inderdaad enorm toegenomen. Omdat er ook veel zijn die hun bedrijf weer opheffen, ligt het tempo waarmee het totale aantal zzp'ers groeit echter niet veel hoger dan tien jaar geleden. Bij de zzp'ers die weer van de markt verdwijnen ging het tot voor kort niet vaak om faillissementen maar om mensen die er weer mee ophielden. De laatste tijd zit het aantal zzp'ers dat failliet gaat wél in de lift, en stevig ook. Het grappige is alleen dat dit geen effect heeft op het aantal nieuwe starters. Ik denk dat we momenteel meer starters zien die zich als zzp'er vestigen omdat ze geen alternatief in de vorm van een baan hebben. Dat zegt nog weinig over hun kans op succes, want mensen die in crisistijd beginnen, doen het nauwelijks slechter dan andere starters.'

Verschuiving

'Ik denk wél dat het erg verschilt per beroepsgroep en dat de samenstelling van het bestand momenteel verandert. Qua economische problemen staan de eigen rijders in de transportsector momenteel met stip op één. Wat de bouw betreft: als de orderportefeuilles daar leeg raken, zullen gespecialiseerde zzp'ers in die sector als een van de eerste groepen worden getroffen. Maar je hebt kans dat het klusbedrijf juist redelijk goed overeind zal blijven, omdat mensen minder verhuizen en hun bestaande woning gaan opknappen. De kappers onder de zzp'ers konden ook wel eens heel aardig gaan draaien. In het algemeen: alle zzp'ers die een goedkoop alternatief bieden voor diensten waar toch behoefte aan blijft bestaan. Dat de zzp'er in de zakelijke dienst-

verlening het goed doet, heeft bijvoorbeeld veel te maken met de mensen die ICT-systemen onderhouden. Dus er verdwijnt werk door de crisis, maar er komt ook nieuwe vraag bij.'

Vroonhof klapt zijn laptop open en roept de allernieuwste cijfers op. Die wijzen uit dat het aantal starters net zo hard blijft toenemen als de afgelopen jaren. 'Als het zo doorgaat, sluiten we ook 2009 weer af met 100.000 zelfstandigen erbij. Op dat schema zitten we', analyseert Vroonhof de curven op het scherm. De cijfers bevestigen wat hij zei over de stijging in het aantal faillissementen. Waren het er voorheen 5000 per jaar, de eerste drie maanden van 2009 waren het er al 2000. Vroonhof: 'Vanaf februari valt het echt op. En uit ervaring weten we dat er een versnelling aankomt in de maanden november en december.' De vrijwillige opheffingen tonen een vergelijkbaar patroon, maar minder uitgesproken.

Glazen bol

De verschillen tussen zzp'ers zijn groot, en daarmee ook de factoren die de dynamiek bepalen. Sommige groepen vindt Vroonhof niet eens makkelijk in te delen. 'De zorgsector bijvoorbeeld telt 20.000 zzp'ers. In ziekenhuizen gaat het om mensen die iets te kiezen hebben. Ze vestigen zich als zelfstandige om bijvoorbeeld meer zeggenschap te krijgen over hun roosters. Maar alfa-hulp zijn een heel andere categorie. Formeel werken zij niet voor één opdrachtgever maar voor individuele cliënten; in de praktijk zijn ze echter vaak niet zelfstandig, maar afhankelijk van slechts één bemiddelingsorganisatie die zelf thuiszorg aanbiedt. Een categorie waar ik nog niet uit ben, zijn de postbestellers en koeriers. De postbode in loondienst maakt plaats voor andere krachten, maar of dat zzp'ers zijn... Sommigen werken voor één bedrijf, anderen voor meerdere. Met soms evengoed een pak van TNT aan.'

Kun je zeggen dat de opkomst van zzp'ers, ook al wordt hun aantal overdreven en zitten er schijnzelfstandigen tussen, een blijvende trend is? Gaan we

naar een freelancerseconomie?

'Dat het een langetermijntrend is, denk ik zeker. De achtergronden van starters verschillen wel, en dat is belangrijk voor de kant die het opgaat. Er zijn bijvoorbeeld vrouwen die willen herintreden, en voor wie het zzp-schap de makkelijkste manier is om dat te doen. Of werknemers die zzp'er worden omdat ze dan beter in de gelegenheid zijn om werk- en zorgtaken te combineren. Dat zijn voor veel mensen belangrijke motieven om hiervoor te kiezen. Veel werkgevers zijn nog niet op dat soort wensen ingesteld. Dat moet je in principe onderscheiden van een andere groep, de mensen die voluit voor het ondernemerschap kiezen omdat ze kansen zien om met hun kwaliteiten hun werk op hun eigen manier te doen, en soms meer te verdienen, zonder baas. In het eerste geval is eigenlijk vaak sprake van een soort uitbreiding van het werknemerschap. In het tweede is echt sprake van een terugtreden van het werknemerschap.'

'Dat laatste zal wel steeds meer toeneemen, schat ik. Het stemt overeen met grote trends als individualisering en flexibilisering. Eisen worden steeds specifieker, dat leidt tot behoefte aan maatwerk en kleinschaligheid, en daar

De meeste zzp'ers scheppen zelf geen banen

passen zzp'ers prima in. Voor werkgevers is het vaak ook rendabeler, of minder risicovol, dan mensen in dienst nemen. Daar komt bij dat internet het steeds makkelijker maakt om vraag en aanbod bij elkaar te brengen. De klassieke functie is toch vaak een combinatie van meerdere kleine functies. In plaats van er vijf te combineren tot één, kun je er ook vijf specialisten voor zoeken en die op tijdelijke basis inhuren.'

'Niemand heeft een glazen bol, maar het is duidelijk dat zzp'ers al een substantieel deel van de arbeidsmarkt voor hun rekening nemen, dat hun aantal stijgt, en dat er geen tekenen zijn dat het weer

zou stoppen. Ook niet door de crisis. De overheid zal erop moeten reageren.’

Geen speciale groep

U heeft ervoor gepleit om zzp’ers wat meer zekerheid te bieden en verwees daarbij naar Denemarken, dat ze onder de WW laat vallen. Er zijn mensen die vinden dat je ondernemers dan ‘doodknuffelt’.

‘Wat we op dit moment zien is dat zzp’ers geen speciale groep zijn in die zin dat ze het draagvlak onder de sociale zekerheid ondermijnen. Goede en slechte risico’s zijn onder hen in gelijke mate vertegenwoordigd. Maar als hun aantal blijft toenemen wordt het draagvlak onder het systeem natuurlijk wel smaller en dan nemen de kosten van het systeem relatief toe. Ik denk zelf dat verschillen tussen werknemers en zzp’ers over twintig jaar geringer zullen zijn, doordat de ene groep wat meer zekerheid krijgt en de andere wat min-

der – althans, dat de sociale zekerheid voor werknemers meer geïndividualiseerd raakt. Als EIM vinden we het zinvol dat het verschil kleiner wordt, omdat het meer ondernemerschap in de economie brengt. Dat is in onderzoek op EU-niveau aangetoond. En meer ondernemerschap is goed voor productiviteit en flexibiliteit.’

‘Mensen die zzp’er worden, geven momenteel veel bescherming op. WIA en WW ben je kwijt; je pensioen niet, maar dat kun je slecht meenemen. Maar ook de zekerheid van werknemers is de afgelopen jaren stilaan minder geworden. In de WIA zit bijvoorbeeld een plafond; mensen die het te weinig vinden moeten zelf bijverzekeren. Wat dit betreft vind ik het voorbeeld van Oostenrijk interessant. Daar hebben zelfstandigen de mogelijkheid om vrijwillig mee te doen aan sociale zekerheid, via een opting-in systeem. In Nederland biedt de FNV, waar veel

zelfstandigen bij zijn aangesloten, een arbeidsongeschiktheidsverzekering aan waarbij de verzekeraar, Zilveren Kruis, een acceptatieplicht op zich heeft genomen. Zo’n plicht is eigenlijk kenmerkend voor sociale zekerheid.’ ‘Veel zzp’ers verzuimen om zich tegen arbeidsongeschiktheid te verzekeren. Daar kom ik niet aan toe, hoor je vaak. Of ze vinden het maar duur. Dat is het ook, maar dat geldt voor de sociale zekerheid van werknemers ook. Alleen zien veel zzp’ers dat niet. Toen de WAZ er nog was, die zelfstandigen verplicht verzekerde tegen arbeidsongeschiktheid, zeiden veel zzp’ers dat die te duur was voor wat je kreeg, en daar hadden ze ook wel reden toe. Maar nu die is afgeschaft, horen we toch weer een andere groep, die zegt dat er iets geregeld moet worden.’

‘Behalve gevolgen voor de sociale zekerheid zie ik zelf overigens nog een ander aandachtspunt: veel zzp’ers laten na om in zichzelf te investeren, door scholing.

‘De echte zzp’er verkoopt zichzelf en staat er alleen voor’

Je kunt natuurlijk zeggen dat je zoiets aan de markt moet overlaten. Maar het lijkt me in ieder geval prettig als we het aanmoedigen in plaats van ontmoedigen. Daar heeft ook de samenleving belang bij. De FNV maakt zich er momenteel sterk voor dat zelfstandigen toegang krijgen tot O&O-fondsen. Daar zullen ze dan wel aan moeten bijdragen.”

Scheppen zzp’ers zelf werkgelegenheid?

‘In 2001 hebben we ze gevraagd of ze dat van plan waren. 9 procent zag het zitten; twee jaar later bleek dat inmiddels 14 procent personeel in dienst had. De meesten peinden er niet over, en dat is begrijpelijk. Kenmerkend is immers dat ze de dingen helemaal op hun eigen manier willen aanpakken. Meestal willen ze zich richten op het uitoefenen van hun vak, niet op het managen van werknemers.’

September wordt de maand van de waarheid

Iedereen aan het werk voor de jeugd

Mensen die zich beroepshalve met de arbeidsmarkt bezighouden, hebben deze zomer weinig rust. Hoeveel jongeren dienen zich in augustus aan voor wie geen werk is? Het beste zou zijn als ze langer op school bleven. Voor anderen moeten er leerbanen zijn. Liefst de goede.

Bernard van Lammeren

Foto: Allard de Witte (f.h.)

Jongeren zijn in tijden van crisis beter af in de schoolbanken dan thuis op de bank

Het probleem van de jeugdwerkloosheid is snel op de radar verschenen: in de zomer van 2008 maakte de commissie-Bakker zich nog zorgen om 'groenpluk' op een oververhitte arbeidsmarkt. Het kabinet reageerde op 29 mei op de nieuwe verslechterde situatie, met een actieplan. Het had zich daarvoor

laten adviseren door Hans de Boer, die bij de vorige recessie een taskforce Jeugdwerkloosheid leidde. Door de ernst van de huidige crisis geldt echter niet de vorige recessie als maatstaf, maar die van 1981-1983, toen de werkloosheid onder jongeren opliep tot 20 procent. Werkloosheid is altijd

al vernietiging van menselijk kapitaal, omdat het de 'baangeschiktheid' vermindert. Maar bij jongeren werpt het langere schaduwen over de verdere loopbaan.

Staatssecretaris Jetta Klijnsma (SZW) heeft ter relativering opgemerkt dat er in 1981-1983 veel meer jongeren van

school kwamen dan nu, en dat die van tegenwoordig beter zijn opgeleid. Toch houdt ze er rekening mee dat er dit jaar 70.000 jonge werklozen bij komen, waarmee deze groep in één klap zou verdubbelen en hun werkloosheidspercentage weer het niveau van de jaren tachtig zou benaderen. Volgens Hans de Boer raakt de huidige crisis jongeren in bepaalde opzichten nog harder dan die van toen. Ze treft nu ook beter opgeleiden. En ze slaat ook eerder toe. Toen de kredietcrisis nog moest beginnen, stond de teller al op 8,7 procent.

Snel erbij zijn

Klijnsma en haar collega Bijsterveldt van OCW, plus de ministers Rouvoet (jeugd) en Van der Laan (integratie) trekken 250 miljoen euro uit om er dit keer snel bij te zijn en geen 'verloren generatie' te laten ontstaan. Het meest zetten ze in op onderwijs en leerbanen. Wie nog een jaartje doorleert, kan in die tijd immers niet werkloos zijn en komt daarna ook nog eens beter opgeleid de markt op.

Het kabinet ziet zich gesteund door sociale partners. Op lokaal en regionaal niveau worden sinds dit voorjaar afspraken gemaakt om elke schoolverlater die wil werken maar geen baan vindt, een stage of een leerbaan aan te bieden. Hans de Boer heeft ze alvast 'aangeslagen' voor 25.000 plekken.

Voor gemeenten breekt eind september een belangrijk moment aan. Het kabinet verplicht ze om elke 'jongere' tot 27 jaar die een uitkering aanvraagt, een leer- of arbeidsplaats aan te bieden in plaats van bijstand. Die verplichting is opgenomen in de Wet Investeren in jongeren (WIJ), die op 30 juni door de Eerste Kamer kwam, ondanks de kritiek die de

Raad van State had op de nieuwe 'werk-leerplicht'. Ook gemeenten hadden en hebben kritiek. Ze vinden het eigenlijk vooral veel overbodige extra administratie en denken tijd tekort te komen.

Voor jongeren die op 1 oktober aanstaande al in de bijstand zitten, treedt het nieuwe WIJ-regime pas op 1 juli 2010 in werking. Hun aantal stijgt momenteel snel, nadat dit voorjaar een dieptepunt van 23.000 werd bereikt.

Jongeren die de aangeboden leer- of arbeidsplaats niet accepteren, krijgen geen bijstand. Als ze het wel doen, kan het zijn dat hun inkomen (bijvoorbeeld studiefinanciering) lager uitvalt dan een bijstandsuitkering. Alleen als de gemeente geen passend aanbod heeft, blijft voor hen de bijstand openstaan. Of gemeenten dat passende aanbod vaak in petto zullen hebben, moet nog blijken.

Goed besteed

Arbeidsmarktdeskundigen juichen de inzet op onderwijs en werkend leren toe. Economen hebben al opgemerkt dat het kabinet zijn geld op deze manier beter besteedt dan met investeringen in infrastructuur. Bij vorige gelegenheden bleek dat die een vraag schiepen naar vaklieden die er niet waren.

Onderzoek uit 2005 (*De werkloze jongere in beeld*, door Research voor Beleid, in opdracht van de Taskforce Jeugdwerkloosheid) wees uit dat veel jongeren in tijden van recessie hun gedrag spontaan aanpassen en langer doorleren. Maar niet allemaal, en beleidsinspanningen zijn dan ook niet overbodig. De aanbevelingen die daarvoor destijds werden gedaan, vertonen sterke overeenkomsten met wat nu gebeurt. Effectiever optreden tegen

voortijdige schooluitval bijvoorbeeld, op basis van betere registraties. En betere samenwerking van alle betrokken partijen, bijvoorbeeld via jongerenloketten. Maar de onderzoekers zetten in 2005 ook vraagtekens bij iets wat sindsdien alleen maar is toegenomen: Work First. Die aanpak heeft ertoe geleid dat veel jongeren zich niet meer inschrijven als werkzoekende en buiten beeld blijven.

Weinig cijfers

Of jongeren in deze crisis opnieuw spontaan langer doorleren, is op dit moment niet te zeggen. CBS-cijfers (zie kader) geven wel hoop, maar ze zeggen alleen iets over het verleden. Het ministerie van OCW kon bij het ter perse gaan van dit blad nog niet zeggen wat er uit de inschrijvingscijfers voor het komend schooljaar valt op te maken. Wel zijn er berichten dat 50.000 scholieren begin juli nog niet wisten wat ze het volgend schooljaar gaan doen.

Over de resultaten die geboekt worden met de aanval op de voortijdige schooluitval bestaan wel cijfers, maar niet veel. Van 2005-2006 tot 2007-2008 daalde het percentage voortijdig schoolverlaters van 4,1 naar 3,7 procent; dat laatste cijfer is volgens insiders nog voorlopig. We weten wel dat mbo's en vmbo's in heel Nederland hun leerlingen tegenwoordig indringender voorhouden dat ze moeten doorleren tot ze een startkwalificatie hebben behaald. Speciale 'doorstroomcoördinatoren' werken aan betere begeleiding ('warme overdracht') van de overgang van vmbo naar mbo, omdat hier de grootste uitval plaatsvindt. Wie uitvalt, wordt achter de broek gezeten door leerplichtambtenaren. De aanpak is de afgelopen jaren

Regionale actieplannen 1 september klaar

Op 29 juni vond op initiatief van het ministerie van SZW en de VNG een Jeugdwerktop plaats. Achtergrond daarvan is het feit dat het kabinet 153 miljoen euro reserveert voor regionale initiatieven. Wethouders uit alle dertig grote arbeids-

marktregio's waren aanwezig, maar de meesten nog zonder uitgewerkte actieplannen. Ze tekenden een intentieverklaring waarin staat dat die er voor 1 september zullen zijn.

snel sluitender geworden, dat is een verschil met vroeger.

Nog een verschil is, dat de afgelopen maanden met (v)mbo-schoolverlaters gesprekken zijn gevoerd over hun plannen en hun bereikbaarheidsgegevens. De hoop achter dit 'School Ex-project' is dat 10.000 jongeren kunnen worden overgehaald om een jaar langer door te leren dan ze van plan waren.

'Stevige ambitie'

Leer-werkbanen zijn iets waar het Colo het meeste zicht op heeft. Deze vereniging van kenniscentra beroepsopdrachten-bedrijfsleven probeert het aanbod te verruimen en meer leerbedrijven te vinden. Verder doet het nuttig werk door vraag en aanbod transparant te maken voor werkgevers, scholen en leerlingen. Het ontwikkelde een barometer die aangeeft waar kansen en tekorten liggen, en begon de website Stagemarkt.nl met daarop 400.000 stage- en leerplaatsen van meer dan

190.000 erkende leerbedrijven.

Het Colo gaat dit jaar uit van een tekort van 130.000 stage- en leerplaatsen, maar hoopt dat het offensief dat nu in gang is gezet, dat tekort lager zal doen uitkomen. Er zijn trouwens ook sectoren met een overschot. Met name de zorg (vanaf niveau 3 en 4), handel, horeca en beveiliging. Het is niet uit altruïsme dat Actiz, de organisatie van verplegings-, verzorgings-, kraam- en thuiszorginstellingen, direct na het actieplan van het kabinet 6000 plaatsen aanbood voor de komende twee jaar. In 2012 voorziet de sector een tekort van 10.000 werknemers.

Maar per saldo, zegt Colo-woordvoerder Ruud Baarda, heeft de crisis tot nu toe leerplekken gekost, met name door bedrijfssluitingen. Getallen noemt hij niet. Op de vraag of hij zich zorgen maakt, zegt hij: 'We zetten alles op alles. Inmiddels zijn in negen bedrijfstakken extra voorzieningen gecreëerd om tot 20.000 leerbanen te redden. Maar de

doelstelling van 130.000 plaatsen blijft een stevige ambitie.'

Het gaat om drie hoofdcategorieën:

- 50.000 stageplaatsen voor leerlingen die langer op school blijven;
- 55.000 voor het beroepsbegeleidend leren, de BBL-variant;
- 25.000 werkplekken met een 'extra leercomponent' ('XL-banen') voor uitgevallen jongeren.

De grootste zorgen maakt Baarda zich over de BBL-leerroute: 'Die staat onder druk, bijvoorbeeld in de bouw- en houtsector en in het transport. September wordt een belangrijke maand, dan start voor veel deelnemers de opleiding. Van de 170.000 BBL-leerlingen van nu willen er dan naar schatting 120.000 door. Twee groepen zijn daarbij van belang: vmbo-leerlingen die nieuw willen instromen naar het BBL, en de categorie gediplomeerde mbo-leerlingen die via de BBL hun niveau willen verhogen van bijvoorbeeld mbo-2 naar -3. Dat opscholen is een groeiend fenomeen.'

Jonge vrouwen vaker werkloos

Bijgaande cijfers, ontleend aan het CBS, maken veel duidelijk. De veelbesproken 'ontgroening' biedt geen soelaas. In 2008 waren er meer jongeren van 15 tot 25 jaar dan in 2001. Ze behoren wel iets minder vaak tot de beroepsbevolking dan toen.

De arbeidsdeelname van jongeren daalde vanaf topjaar 2001 gestaag, om pas weer te stijgen rond 2006. Het omgekeerde doet zich voor bij de categorie 'niet tot de beroepsbevolking behorend'. Dit staat niet helemaal gelijk aan 'onderwijsvolgend', maar het verschil is klein. Er is duidelijk sprake van communicerende vaten.

Het verschijnsel dat werkzoekenden zich van de arbeidsmarkt terugtrekken als het tegenzit, heet ook wel het discouraged worker effect. Dat is een wat ongelukkige term als het om jongeren gaat die de schoolbanken weer

Arbeidsdeelname van 15- tot 25 jarigen						
	Totaal aantal x 1000	Behorend tot de beroepsbevolking	Niet behorend tot de beroepsbevolking	% werkloos	% werkloze jonge mannen	% werkloze jonge vrouwen
2001	1888	935	953	7,3	9,0	7,7
2002	1907	925	982	8,5	10,4	7,9
2003	1921	907	1014	10,5	13,4	10,7
2004	1929	876	1053	13,5	12,5	13,7
2005	1937	842	1094	13,2	9,5	14,0
2006	1944	846	1098	10,7	8,4	12,1
2007	1957	870	1087	9,2	8,3	10,2
2008	1973	894	1097	8,7	7,7	9,2

Bron: CBS, juni 2009

opzoeken, want daar is niets negatiefs aan. Maar de werkloosheidspercentages laten zien dat lang niet elke jongere daarvoor kiest. Echt opvallend in dit verband is de omslag tussen de seksen. Tot 2004 is het werkloosheidspercentage onder jonge mannen hoger dan

onder jonge vrouwen, maar daarna slaat dat om en in 2005 zat er zelfs 4,5 procentpunt tussen, in het nadeel van de jonge vrouwen. Zij lijken anno 2009 minder geneigd om zich van een slechter wordende arbeidsmarkt terug te trekken dan hun moeders en grootmoeders.

Aantal banen daalt nu ook

Grootste krimp sinds WOII

De Nederlandse economie wordt stevig getroffen door de economische malaise. De arbeidsmarkt wordt geraakt. De werkgelegenheid krimpt en de werkloosheid loopt op.

Arie Vreeburg

De internationale recessie laat steeds meer sporen achter in de Nederlandse economie. In het eerste kwartaal van dit jaar produceerde de Nederlandse economie 4,5 procent minder dan in dezelfde periode vorig jaar. Dit is de grootste krimp na de Tweede Wereldoorlog. Vooral de export (-12%) en de investeringen (-10%) liepen fors terug. De overheidsbestedingen geven enig tegenwicht: daar was nog wel enige groei zichtbaar (+3%).

Twee hoofdsectoren hebben het moeilijk, namelijk de industrie (-14%) en de sector handel, horeca en transport (-10%). Gunstige uitzondering zijn de niet-commerciële diensten zoals zorg en welzijn. De sector niet-commerciële diensten bleef in het eerste kwartaal robuust groeien (+1,5%).

Flexwerkers geraakt

De terugval van de productie is duidelijk zichtbaar in de ontwikkeling van het aantal vacatures. Het aantal voor seizoen gecorrigeerde openstaande vacatures was eind maart 2009 zo'n 150.000; een daling met 100.000 in een half jaar. Het aantal vacatures daalde over de hele linie. De grootste daling deed zich voor in de commerciële

dienstverlening. Ook de dynamiek, gemeten in het aantal ontstane vacatures, liep aanzienlijk terug. In het eerste kwartaal ontstonden er bij bedrijven en instellingen 187.000 nieuwe vacatures. Het laagste aantal in vijf jaar tijd.

Omdat in veel bedrijfstakken de omzet terugloopt, snijden werkgevers veelal als eerste in de flexibele schil. Het gevolg is dat het aantal uitzenduren fors terugloopt. Tegelijkertijd zien we dat het aantal faillissementen haast explosief groeit. Het aantal faillissementen lag in april 2009 meer dan twee keer zo hoog als in april 2008.

Uitstel

Bij deze slechte cijfers steekt het banencijfer nog gunstig af. In het eerste kwartaal van 2009 lag het aantal banen nog steeds 0,3 procent hoger dan in hetzelfde kwartaal van 2008. Als we echter kijken naar de ontwikkeling van kwartaal op kwartaal – na correctie voor seizoensinvloeden – dan blijkt inmiddels het aantal banen ook al te dalen. Dat de werkgelegenheid gunstig afsteekt bij de economische krimp heeft te maken met het gedrag van werkgevers. Werkgevers houden namelijk, in het begin van de

laagconjunctuur, hun personeel nog vast. Later, als bedrijven zien dat de economische problemen van langere duur zijn en ze zelf geraakt worden, moeten ze hun personeelsbestand wel aanpassen aan de nieuwe economische werkelijkheid. Het is dan ook de verwachting dat in de loop van dit jaar het aantal banen verder gaat krimpen.

Fors meer werklozen

Nu het aantal banen krimpt, bij een nog groeiende beroepsbevolking, neemt de werkloosheid toe. De omslag vond plaats aan het eind van oktober 2008. Op dat moment bereikte het aantal werkzoekenden zijn laagste niveau. Inmiddels is het aantal niet-werkende werkzoekenden (nww) 66.000 hoger. De ongunstige ontwikkelingen zijn ook zichtbaar in de werkloosheidsuitkeringen. Het aantal WW-uitkeringen is vanaf februari hoger dan een jaar ervoor. In mei 2009 was het aantal WW-uitkeringen zelfs 26 procent hoger dan in mei 2008. Belangrijk daarbij is de invoering van deeltijd-WW: dit levert extra WW-toekenningen op en daardoor meer WW-uitkeringen. De ontwikkeling van het aantal bijstandsuitkeringen verloopt gematigder. Aan het eind van het eerste kwartaal was het aantal nog 3 procent lager dan vorig jaar. Kijken we van maand op maand, dan is ook daar een omslag zichtbaar van een dalend aantal naar een voorzichtig groeiend aantal.

Arie Vreeburg is beleidsmedewerker
Arbeidsmarktinformatie bij UWV

Tabel 1

Kerncijfers ontwikkelingen economie en arbeidsmarkt

Vraagkant							% mutaties t.o.v. 1 jaar eerder				
		2008-2	2008-3	2008-4	2009-1	2009-2	2008-2	2008-3	2008-4	2009-1	2009-2
BBP	mld. euro	150,5	143,7	153,4	142,2		3,2	1,9	-0,7	-4,5	(1)
Banen	x 1.000	7.994	8.028	8.008	7.884		1,9	1,3	1,3	0,3	
Ontstane vacatures	x 1.000	287	263	204	187		-5,0	-3,3	-21,5	-32,0	
Index uitzenduren ⁽⁴⁾		140	143	139	118		6,8	2,4	-0,5	-7,8	
Faillissementen		865	942	1.188	1.689	1.320	-0,1	0,7	37,5	99,9	129,2 ⁽²⁾
Aanbodkant											
Beroepsbevolking (CBS)	x 1.000	7.713	7.767	7.722	7.726	7.746	1,4	12	1,6	1,0	0,8 ⁽³⁾
Werkloos - CBS	x 1.000	310	284	285	341	358	-10,4	-13,4	-5,3	1,5	14,4 ⁽³⁾
Niet-werkend werkzoekend - NWW	x 1.000	420	409	417	464	475	-15,9	-13,4	-9,0	5,3	11,7 ⁽³⁾
Werkloosheidspercentage CBS	%	4,0	3,7	3,7	4,4	4,6					⁽³⁾
NWW-percentage	%	5,4	5,3	5,4	6,0	6,1					⁽³⁾

1) Mutatie in volume (gecorrigeerd voor prijsveranderingen)

2) Laatste cijfer: april 2009

3) Laatste cijfer: mei 2009 (NWW) en driemaandelijkse gemiddelde maart 2009-mei 2009 (CBS)

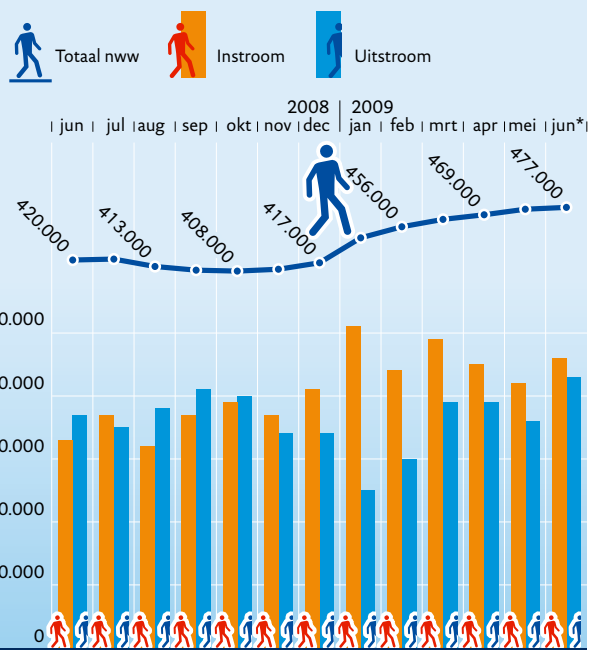
4) Met ingang 1-1-2009 nieuwe reeks

Kerngegevens werkloosheid

► Figuur 1

Instroom, uitstroom en aantal nww, juni 2009*

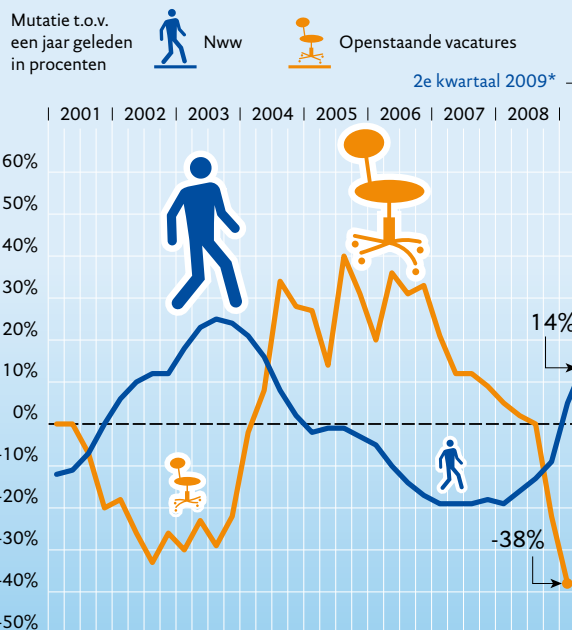
Al acht maanden op rij stromen er meer niet-werkende werkzoekenden in dan er uit gaan. Het aantal niet-werkende werkzoekenden neemt daardoor gestaag toe. Eind juni staat de teller op 477.000. Dit is ruim 57.000 meer dan in juni 2008.

► Figuur 2

Ontwikkeling nww en openstaande vacatures, juni 2009*

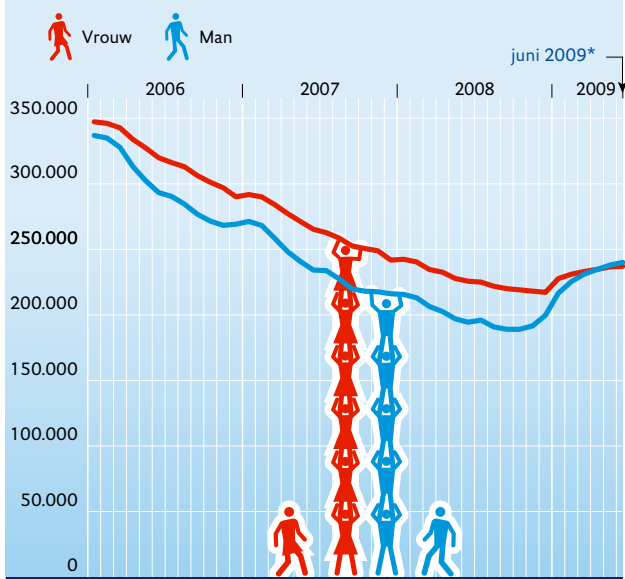
De vraag van werkgevers naar personeel is aanzienlijk afgenomen. Het aantal openstaande vacatures daalde met 38 procent ten opzichte van een jaar geleden. Dit betekent dat werkzoekenden minder kansen hebben om werk te vinden. Het aantal niet-werkende werkzoekenden is dan ook behoorlijk toegenomen.

► Figuur 3

Nww naar geslacht, juni 2009*

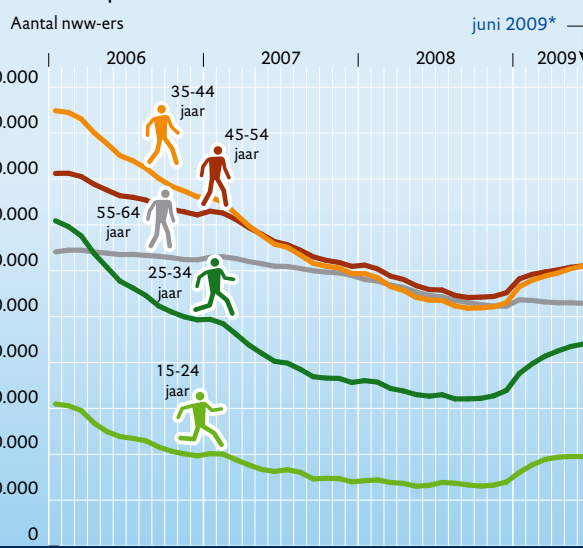
De werkloosheid neemt vooral onder mannen toe. Vanaf oktober begon het aantal mannen in de NWW te stijgen met gemiddeld 6.400 per maand. Vooral in januari was de toename groot: bijna 17.000 mannen meer dan in de vorige maand. Het aantal vrouwen nam veel minder hard toe: gemiddeld 2300 per maand. De oorzaak hiervoor is dat vrouwen vooral in de zorg en het onderwijs werken. Deze sectoren worden niet of nauwelijks getroffen door de crisis.

► Figuur 4

Nww naar leeftijd, juni 2009*

De economische crisis treft vooral jongeren. Zo neemt het aantal 15- tot 25-jarigen met 47 procent toe vergeleken met een jaar eerder. Jongeren hebben vaak een tijdelijke baan en kunnen dus makkelijk werkloos worden. Dit geldt in mindere mate ook voor de 25 tot 35-jarigen. Hun aantal nam toe met 35 procent ten opzichte van vorig jaar. De enige leeftijdsgroep die een (kleine) daling van het aantal werkzoekenden laat zien, zijn de 55-plussers. Zij blijven uitstromen door pensionering, terwijl ze vaak gespaard worden als een bedrijf moet inkrimpen.

Tabel 1

Niet-werkende werkzoekenden naar kenmerk en regio

	Aantal ultimo kwartaal, mutaties in % t.o.v. 1 jaar eerder					Percentage van beroepsbevolking
	2008-2	2008-3	2008-4	2009-1	2009-2*	
Totaal nww	420 -16	409 -13	417 -9	464 5	477 14	6,2
Geslacht						
Mannen	194 -17	189 -14	200 -8	231 12	240 24	5,6
Vrouwen	226 -15	220 -13	217 -10	233 -1	237 5	6,9
Leeftijd						
Tot 23 jaar	17 -19	17 -7	18 2	25 39	25 47	3,6
23 t/m 39 jaar	126 -19	123 -14	128 -7	152 15	161 28	5,4
40 jaar en ouder	277 -14	269 -13	271 -10	287 -1	291 5	7,2
Beroepsgroep						
Productie/onderhoud	178 -13	173 -11	180 -8	199 6	200 12	9,4
Transport/opslag	27 -19	26 -16	28 -5	35 20	36 32	10,9
Verkoop/bedienend/commercieel	44 -19	42 -16	44 -9	50 9	55 25	4,8
Verzorgend/heelkundig	66 -10	65 -6	65 -3	71 8	71 8	5,2
Beveiliging/politie/militair	4 -19	4 -18	4 -12	5 5	5 17	4,2
Administratief/beleidsadviseur	53 -19	52 -17	52 -11	59 5	64 21	4,8
Onderwijs/onderzoek/creatief	22 -17	22 -15	21 -11	22 -1	23 6	2,6
Leiding/bestuurders	5 -16	5 -13	5 -6	6 15	7 33	2,7
Onbekend	21	19	17	17	17	
Opleidingsniveau						
Bo	117 -5	115 -3	115 -3	120 3	119 2	31,6
Vmbo	125 -19	120 -17	120 -14	132 -1	133 6	9,1
Mbo/havo/vwo	122 -20	118 -17	125 -9	148 12	156 28	4,6
Hbo	40 -19	40 -16	40 -9	46 9	50 25	3,2
Wo	16 -19	16 -14	16 -7	18 8	19 22	2,1
Onbekend	0	0	0	0	0	
Duur niet-werkend						
Korter dan 6 maanden	102 9	103 17	119 17	158 50	163 60	n.v.t.
6 tot 12 maanden	52 -14	54 -6	58 13	64 33	76 45	n.v.t.
1 tot 3 jaar	98 -35	91 -33	87 -28	92 -16	97 -1	n.v.t.
3 jaar of langer	168 -14	160 -16	153 -17	150 -16	142 -16	n.v.t.
Provincie						
Groningen	20 -18	19 -15	20 -10	22 3	22 11	8,6
Friesland	17 -19	16 -17	18 -11	20 6	19 13	6,3
Drenthe	14 -18	14 -14	15 -9	16 7	16 14	7,3
Overijssel	28 -18	28 -15	29 -9	32 6	34 18	6,4
Flevoland	11 -18	10 -15	11 -4	13 14	13 25	7,0
Gelderland	47 -15	46 -14	46 -10	51 3	52 10	5,7
Utrecht	23 -21	22 -18	22 -16	25 0	26 11	4,4
Noord-Holland	73 -7	72 -3	72 -1	79 12	81 12	6,4
Zuid-Holland	92 -17	89 -15	88 -13	98 1	102 11	6,2
Zeeland	7 -19	7 -18	7 -14	8 -1	8 12	4,6
Brabant	52 -19	51 -16	53 -9	60 7	64 22	5,6
Limburg	36 -16	34 -15	36 -8	40 5	40 12	8,0
Grote steden						
Amsterdam	39 4	39 7	39 5	42 17	43 9	11,3
Rotterdam	33 -14	31 -14	30 -18	34 -3	34 5	12,6
Den Haag	16 -23	16 -18	16 -15	17 -4	18 10	8,0
Utrecht	8 -19	8 -16	7 -15	8 -1	9 12	6,0
Rest van Nederland	324 -18	315 -15	325 -9	363 5	373 15	5,6

Bron: UWV WERKbedrijf; aantallen x 1000

mutaties in % t.o.v. 1 jaar eerder

minder dan -15

-15 tot 0

0 tot 10

10 of meer

* Voorlopige cijfers

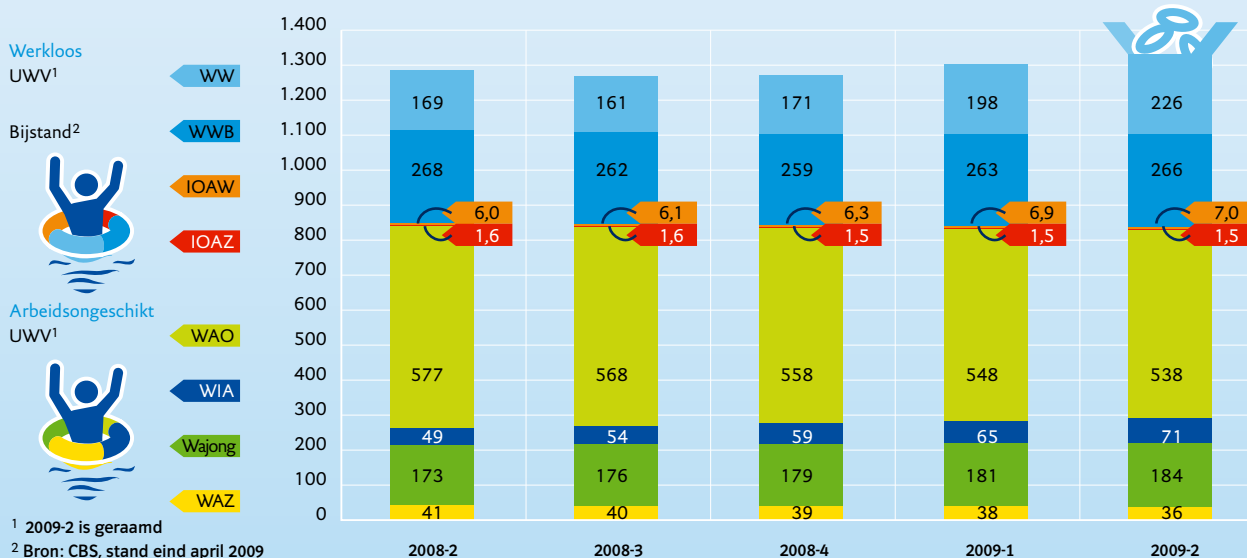
Kerngegevens uitkeringen

► Figuur 1

Ontwikkeling uitkeringen werkloosheid en arbeidsongeschiktheid per kwartaal (aantallen x 1.000)

Het Centraal Planbureau verwacht in de meest recente prognose (juni 2009) dat de Nederlandse economie dit jaar krimpt met 4,75 procent. De gevolgen van deze recessie werken vooral door in de uitkeringen WW (Werkloosheidswet), die gevoelig zijn voor schommelingen in de economie. Dit jaar en volgend jaar zal het aantal WW-uitkeringen sterk stijgen. De bijstandsuitkeringen laten in de eerste kwartalen van 2009 een lichte toename zien. In de loop van dit jaar wordt een verdere stijging verwacht. De arbeidsongeschiktheidsuitkeringen zijn

minder gevoelig voor de economische ontwikkeling dan de WW en de bijstandsuitkeringen. Het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen zal maar in beperkte mate worden beïnvloed door de recessie.

De cijfers over de bijstand zijn afkomstig van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De gegevens over de Wet Werk en Bijstand (WWB) hebben betrekking op het aantal huishoudens met een uitkering, dus niet op het aantal personen. Het totale aantal personen met een WWB-uitkering ligt hoger, omdat bin-

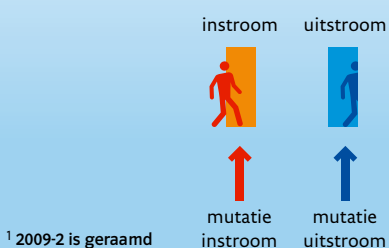
nen één huishouden meerdere WWB-uitkeringen kunnen voorkomen. De Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werknemers (IOAW) biedt een inkomensgarantie op het niveau van het sociaal minimum. Het belangrijkste verschil met de WWB is dat in de IOAW de vermogens-

toets ontbreekt. Voor oudere zelfstandigen (tussen 55 en 65 jaar) is een soortgelijke wet als voor werknemers in het leven geroepen, de IOAZ. De bijstandsuitkeringen WWB en IOAW laten in het eerste kwartaal van 2009 een stijging zien. In april 2009 zet deze stijging verder door.

► Figuur 2

In- en uitstroom WW per kwartaal (aantal x 1.000 en mutatie t.o.v. 1 jaar eerder in %)

De gevolgen van de kredietcrisis zijn vanaf 2009 goed zichtbaar in de WW-cijfers. De (geraamde) instroom is in het tweede kwartaal van 2009 zelfs meer dan verdubbeld ten opzichte van het tweede kwartaal van 2008. Deze grote stijging is weliswaar voor een deel het gevolg van het lage instroomniveau in het tweede kwartaal van 2008, maar dit neemt niet weg dat de WW-instroom in de eerste helft van 2009 77 procent hoger lag dan in 2008.

Sociaal recht en oudere werknemers

Welke maatregelen zijn nodig om de arbeidsdeelname van oudere werknemers te stimuleren? Dat is het thema van deze dissertatie, die onder meer ingaat op het verbod op leeftijdsdiscriminatie en de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn over leeftijdsdiscriminatie in de WGBL (Wet gelijke behandeling op grond van leeftijd bij de arbeid). Ook de manier waarop oudere werknemers het arbeidsproces verlaten komt aan de orde, hun beloning, seniorenregelingen, ouderenregelingen in een sociaal plan, leeftijdsbewust personeelsbeleid, demotie, levensloop, ontslagbescherming, ontslagvergoeding, pensioenontslag en (fiscale) maatregelen om vervroegde uittreding te ontmoedigen. Ook de overgang van arbeid naar AOW en pensioen komen aan bod, de economische en juridische belemeringen die AOW en pensioen opwerpen voor arbeidsdeelname van ouderen, en de mogelijkheden om die te beperken.

De arbeidsdeelname van oudere werknemers | M. Heemskerk | Amsterdam | Boom Juridische uitgevers | 2009 | 582 p. | ISBN 978-90-8974-081-6

Monitor inkomens ondernemers

Deze studie behandelt achtereenvolgens het inkomensniveau van ondernemers, hun inkomensontwikkeling in de periode 1990-2006, de inkomensverschillen tussen verschillende typen ondernemers (onder meer starters, vrouwen, allochtonen en ouderen), ondernemers met lage inkomens, en de regionale inkomensverschillen tussen ondernemers (provincies en grote steden).

Monitor inkomens ondernemers: editie 2009 | M. Folkeringa, A. Ruis, S. Tan | Zoetermeer | EIM | 2009 | 82 p. | EIM Publieksrapportages; A200907 | ISBN 978-90-371-0998-6

Is er werk na de deeltijd-WW?

Cabaretier Freek de Jonge had in 1997 een nummer 1-hit met *Leven na de dood*. Bij de discussie over de voortzetting van de deeltijd-WW moest ik denken aan dit ironisch en hilarisch gezongen lied. Is er werk na de deeltijd-WW?

Vooropgesteld zij dat de uitgebreide werktijdverkortingregeling en haar opvolger de deeltijd-WW voor de Nederlandse situatie geen onzinnige maatregelen zijn. Dat het gaat om instrumenten waarvan het principe al tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Duitse bezetter is ontworpen, doet daar niets aan af. Ook de steekhoudende juridische kritiek op het ontwerp van de deeltijd-WW, bijvoorbeeld op het punt van het recht op loon, mag niet tot een negatief eindrapport leiden. Wel is er terecht bezorgdheid over de financiering. Dat de overheid ook geld steekt in het bestendigen van de arbeidsmarktpositie van mensen is, na alle steun aan de doorgedraaide financiële sector, niet onbillijk. Maar de huidige regeling loopt het gevaar het karakter van een openeinderegeling te krijgen.

Mij gaat het vooral om het perspectief na de deeltijd-WW. Het is begrijpelijk dat werkgevers hun goede mensen willen vasthouden en dat werknemers gedeeltelijke WW verkiezen boven volledig ontslag. De deeltijd-WW kan de crisis echter niet oplossen en zal ook niet voor iedereen kunnen functioneren als overbruggingsregeling. Een deel van de bedrijven en sectoren zal niet zonder kleerscheuren uit de economische neergang komen. De crisis verandert de economie en de arbeidsmarkt. Willen we traditionele massaontslagen tegengaan, dan moeten mensen worden aangemoedigd om ook de mogelijkheden buiten hun bedrijf en sector te bezien. Hiertoe ontbreekt het echter aan instrumenten. De overgang naar sectoren met veel vraag – het onderwijs, de zorg, de overheid, delen van de zakelijke dienstverlening – kan veilig worden verkend door middel van een detachingsregeling met terugkeeroptie. Te denken is aan een langere periode van detachering, zodat de werknemer en de potentiële nieuwe werkgever voldoende aan elkaar kunnen ruiken. Detacheren is ook nu al mogelijk, maar zou in het kader van de crisis-aanpak kunnen worden gefaciliteerd. Extra scholing zal in veel gevallen noodzakelijk zijn. De overheid, scholingsfondsen en inlenende werkgevers zouden de kosten voor werving en scholing kunnen dekken. De oude werkgever zou de uitgespaarde ontslagvergoeding kunnen inzetten. De werknemer zelf kan eventueel een bijdrage leveren uit het verschil tussen loondoorbetaling en een WW-uitkering. Anders dan in de deeltijd-WW soupeert de werknemer geen WW-rechten op.

Sommige werknemers zullen terugkeren naar hun oude werkgever, anderen zullen definitief de overstap maken naar een nieuwe werkomgeving. Daarover moeten we niet krampachtig doen.

Is er werk na de deeltijd-WW? Ik parafraseer Freek: bevorder scholing en mobiliteit alle twee, er is werk na de, werk na de, werk na de deeltijd-WW!

Ton Wilthagen is hoogleraar institutionele en juridische aspecten van de arbeidsmarkt en directeur van het onderzoeksinstituut ReflecT aan de Universiteit van Tilburg. Hij verzorgt in 2009 deze column.

Foto: Universiteit van Tilburg

Vervangingsvraag en groei collectieve sector blijven openingen bieden

UWV verwacht 726.000 werklozen in 2010

De wereldeconomie bevindt zich in de ergste crisis sinds zestig jaar. Een open economie als die van Nederland wordt daardoor behoorlijk getroffen. De marktsectoren – vooral industrie, bouw en vervoer – maken problematische jaren door. De zuidelijke Randstad heeft daar het meest last van. Het aantal banen zal fors afnemen. Het aantal werkzoekenden zal in 2009 en 2010 met meer dan 30 procent per jaar stijgen.

Menno de Vries

De economische hoogconjunctuur van de afgelopen jaren heeft met ongekende snelheid plaatsgemaakt voor een diepe recessie. De oorzaak is terug te voeren op de malaise op de Amerikaanse huizenmarkt, die begon in het midden van 2007. Steeds meer Amerikaanse huizenbezitters konden niet meer voldoen aan hun betalingsverplichtingen. Financiële instellingen kwamen daardoor geleidelijk aan in moeilijkheden en draaiden de kredietkraan dicht. Omdat de hypotheek niet alleen in handen waren van Amerikaanse instellingen, kwamen ook financiële instellingen in de rest van de wereld in de problemen. Vanaf begin 2008 kreeg de kredietcrisis steeds meer vat op de reële economie. De groei in de wereldhandel, voor zover relevant voor Nederland, zakte in 2008 tot 1 procent. Voor 2009 houden de nieuwste CPB-prognoses rekening met een daling met 15 procent.

Veel minder werk

De arbeidsmarkt reageert vertraagd op de economische ontwikkelingen. Het aantal nieuwe vacatures liep al sterk terug. In 2006 tot en met 2008 ontstonden er jaarlijks meer dan een miljoen, in 2009 valt dit terug tot 670.000. De totale werkgelegenheid daalt langzamer.

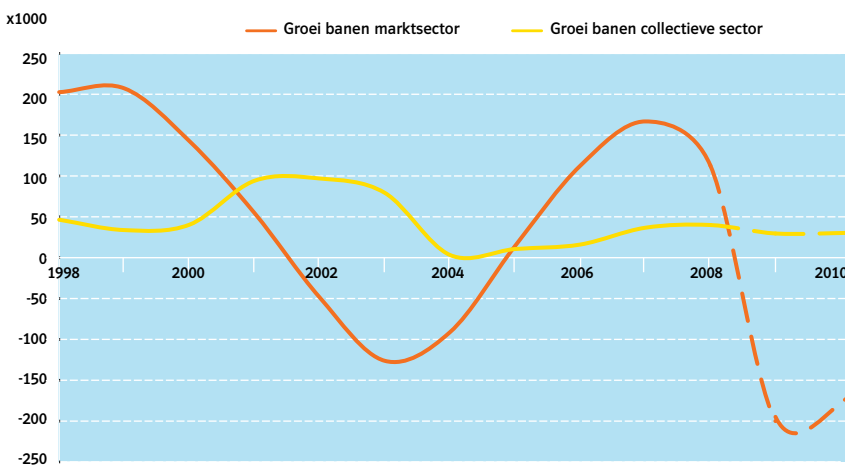
Bedrijven houden namelijk aan het begin van de laagconjunctuur hun personeel nog vast. Als de conjuncturele terugslag van korte duur blijkt te zijn, kunnen ze met het vastgehouden personeel snel inspelen op de toenemende vraag. Bovendien voorkomen werkgevers zo wervings- en inwerkkosten voor nieuw personeel. Op het moment dat ze zien dat de economische proble-

men van langere duur worden en ze zelf geraakt gaan worden, moeten ze hun personeelsbestand wel gaan aanpassen. Naar verwachting daalt het aantal banen in 2009 met 170.000 en in 2010 met 150.000. Alleen de marktsectoren worden getroffen. Zo daalt de werkgelegenheid in het uitzendwezen, de industrie, het vervoer, de bouw en de

Anderzijds ontwikkelen Flevoland, Noord-Holland Noord en Friesland zich beter dan het landelijk gemiddelde. In Noord-Holland Noord en Friesland is de collectieve sector (vooral zorg en welzijn) relatief groot. Flevoland kent een bovengemiddelde bevolkingsgroei, die gepaard gaat met meer bedrijvigheid.

► Figuur 1

Groei aantal banen in de markt- en collectieve sector

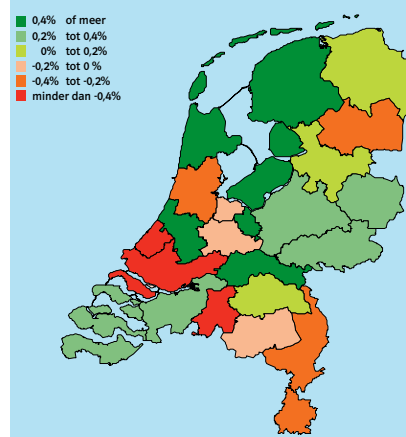

men van langere duur worden en ze zelf geraakt gaan worden, moeten ze hun personeelsbestand wel gaan aanpassen. Naar verwachting daalt het aantal banen in 2009 met 170.000 en in 2010 met 150.000. Alleen de marktsectoren worden getroffen. Zo daalt de werkgelegenheid in het uitzendwezen, de industrie, het vervoer, de bouw en de

men van langere duur worden en ze zelf geraakt gaan worden, moeten ze hun personeelsbestand wel gaan aanpassen. Naar verwachting daalt het aantal banen in 2009 met 170.000 en in 2010 met 150.000. Alleen de marktsectoren worden getroffen. Zo daalt de werkgelegenheid in het uitzendwezen, de industrie, het vervoer, de bouw en de

► Figuur 2

Ontwikkeling banen 2008-2010 in afwijking van het landelijk gemiddelde (% per jaar)

Beroepsbevolking stabiel

De omvang van de beroepsbevolking wordt bepaald door de omvang van de bevolking en het aandeel van de bevolking dat kan of wil werken (de arbeidsparticipatie). De bevolking neemt nauwelijks meer toe. Vanaf 2011 neemt het aantal mensen van 15 tot en met 64 jaar zelfs af. De babyboom van direct na de Tweede Wereldoorlog bereikt dan de 65-jarige leeftijd.

De arbeidsparticipatie neemt al jaren toe, vooral omdat steeds meer vrouwen en ouderen zijn gaan werken. De komende twee jaar blijft de arbeidsparticipatie ongeveer stabiel. De kans om werk te vinden neemt af en de beloning stijgt maar beperkt. Hierdoor zullen sommige mensen zich niet (meer) aanbieden op de arbeidsmarkt, maar kiezen voor zorgtaken, scholing of vervroegd pensioen.

Nieuwe groepen werklozen

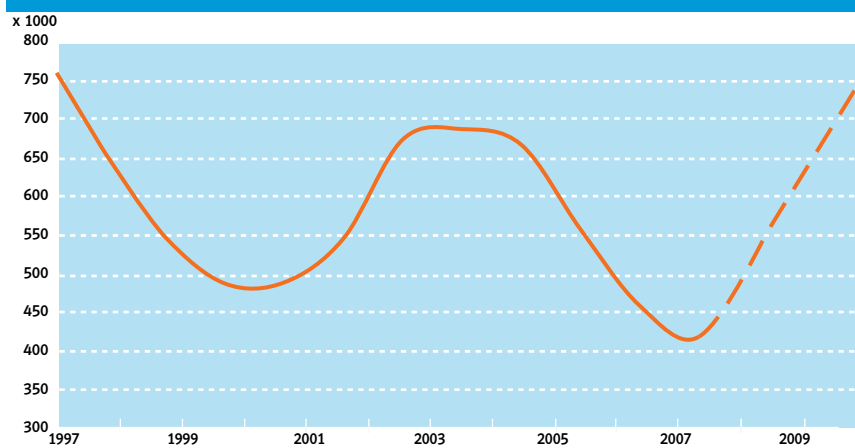
In 2009 en 2010 neemt het aantal banen af en tegelijkertijd blijft de beroepsbevolking stabiel. Dit betekent dat de werkloosheid moet gaan toenemen. De eerste tekenen waren al in de herfst van 2008 te zien. In oktober bereikte het aantal niet-werkende werkzoekenden het laagste niveau, daarna nam het gestaag toe. In 2009 en 2010 verwachten we een toename van 32 procent per jaar. Eind 2009 komt hun aantal op 552.000 en een jaar later op 726.000.

De mensen die in 2008 al werkloos waren, zijn over het algemeen ouder en lager opgeleid. De nieuwe instroom van werkzoekenden is heel anders samengesteld en bestaat vooral uit jongeren en middelbaar of hoger opgeleiden. Deze mensen zullen, als de conjunctuur verbetert, vrij gemakkelijk weer aan werk komen. De kansen voor de al wat langer werkloze ouderen en laagopgeleiden nemen daardoor af. Veel werkgevers zullen pas interesse in deze groepen tonen als het aanbod van goed opgeleide jongeren is opgedroogd.

Vervangingsvraag blijft

Ondanks alle negatieve berichten zijn

► Figuur 3
Aantal niet-werkende werkzoekenden

► Tabel 1
Samenstelling van het nww-bestand

Aantal nww x 1.000	2008	2009	2010	Groei 2009-10
Totaal	417	552	726	32%
Opleidingsniveau				
Vmbo of	235	298	376	26%
Mbo/havo/vwo	125	178	247	40%
Hbo	40	55	75	36%
Wo	16	21	28	32%
Leeftijdsklasse				
<25 jr	28	44	57	43%
25-34 jr	68	106	149	48%
35-44 jr	106	144	189	34%
45-64 jr	215	258	331	24%
Duur werkloosheid				
0-3 mnd	75	121	157	44%
3-6 mnd	44	76	102	52%
6-12 mnd	58	110	154	63%
>= 12 mnd	240	244	314	14%

er wel degelijk lichtpunten. Ten eerste is de uitgangspositie van Nederland ten opzichte van de ons omringende landen heel goed: Nederland heeft het laagste werkloosheidspercentage binnen de Europese Unie. Ten tweede ontstaan er nog altijd rond de 700.000 vacatures per jaar. Het aantal uitbreidingsvacatures daalt weliswaar sterk, maar de vervanging van werknemers, vanwege pensioen of wisseling van baan, gaat ook in 2009 en 2010 door. Er zijn dus nog steeds kansen voor werkzoekenden. Als de economie weer herstelt, kan de krapte op de arbeidsmarkt, die we in 2007 en 2008 hebben gehad, snel terugkomen. Technisch opgeleid personeel uit de indu-

strie, dat nu massaal ontslagen wordt of dreigt te worden, is dan weer hard nodig. Na 2010 kan de arbeidsmarkt er dus totaal anders voor staan dan nu.

De arbeidsmarktprognose van UWV WERKbedrijf bevat veel meer gegevens dan hier is weergegeven. Zo is er een verdieping naar sectoren, regio's, opleidingsniveaus en beroepsgroepen. De volledige arbeidsmarktprognose is te vinden op de website werk.nl, onder het tabblad 'WERKbedrijf'.

Menno de Vries is beleidsmedewerker
Arbeidsmarktinformatie bij UWV

Ondanks gevoeligheid voor conjunctuur is de trend positief

Allochtonen door recessie niet terug naar af

De positie van niet-westerse allochtonen op de arbeidsmarkt is conjunctuurgevoeliger dan die van autochtonen. In een opgaande economie verbeteren hun kansen, na verloop van tijd, opmerkelijk snel. Maar bij een omslag zijn ze vaak meteen de klos, meer dan anderen. Zo zal het vermoedelijk ook nu weer gaan. Toch wordt niet alle verworven terrein weer prijsgegeven. Op de langere termijn verbetert hun positie, en die trend zet zich voort.

Ronald van Bekkum en Nino Zilli

Foto: Patrick Post (H&H)

Wat in de jaren zestig met arbeiderskinderen gebeurde, gebeurt nu met de tweede en derde generatie niet-westerse allochtonen

Dat niet-westerse allochtonen op de arbeidsmarkt een grote achterstand hebben ten opzichte van autochtonen is wel bekend. Hun arbeidsdeelname is geringer (13% in 2008), hun werkloosheid is hoger (2,5 keer) en heeft vaker een langdurig karakter, en ze zijn ingeschakeld op een gemiddeld lager beroepsniveau.

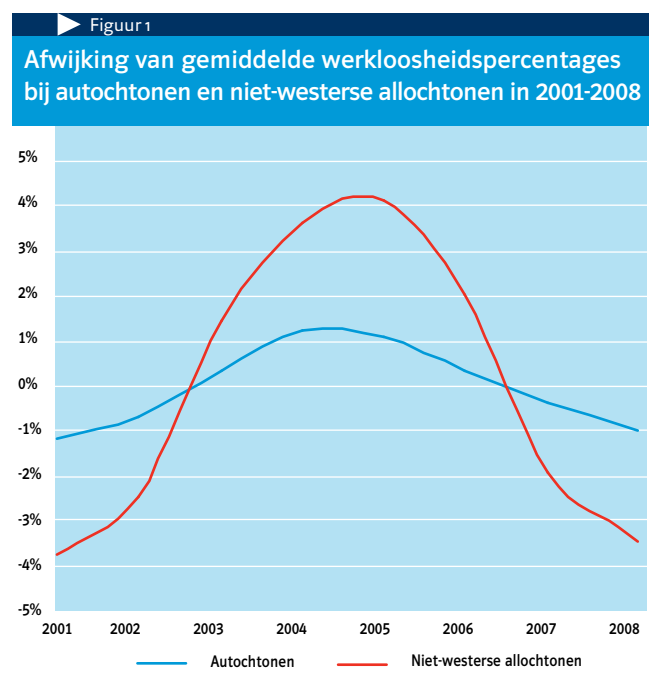
Ook hun uitkeringspositie wijkt af. Van de autochtonen die in 2007 bij CWI waren ingeschreven had 42 procent recht op WW, van de allochtonen slechts 13 procent. Van de autochtonen moest 34 procent het doen met een bijstandsuitkering, bij de allochtonen was dat 60 procent.

Niet-westerse allochtonen werken beduidend meer dan evenredig in sectoren waar de rechtspositie van werknemers over het algemeen zwakker is. In 2005 werkte 26 procent van hen in de horeca, de schoonmaakbranche en bij uitzendbureaus. Bij de autochtonen was dat slechts 7 procent. In 2007 had 9 procent van alle werkende autochtonen een flexcontract, bij allochtonen was dat 21 procent¹.

Conjunctuurgevoelig

De conjunctuurafhankelijkheid van de niet-westerse allochtonen komt goed tot uitdrukking in de figuren 1 en 2. Zij geven

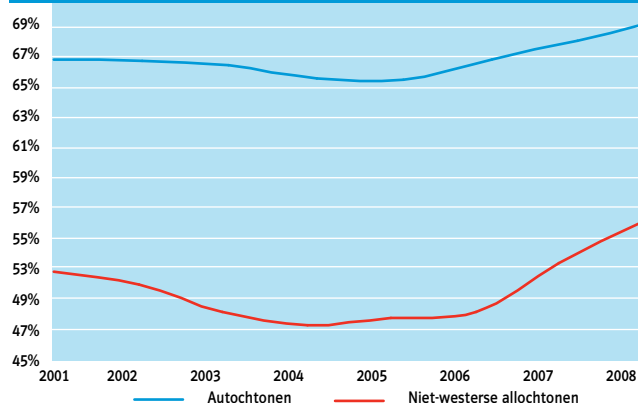
het verloop weer van de arbeidsdeelname en werkloosheid over de periode 2001-2008, waarin de economie eerst in een recessie raakte en daar vervolgens weer uit omhoogklom.

¹ Cijfers in dit artikel zijn grotendeels gebaseerd op CBS-statistieken.

► Figuur 2

Netto arbeidsdeelname van autochtonen en niet-westerse allochtonen in 2001-2008

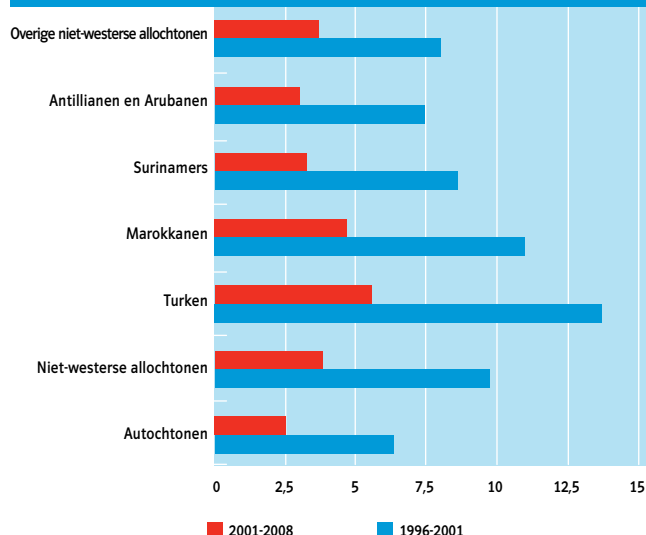
Bij autochtonen varieerde de werkloosheid twee procentpunten rond het achtjarig gemiddelde, bij niet-westerse allochtonen was die variatie maar liefst acht procentpunten. Ook als we naar arbeidsdeelname kijken, verschillen de variaties. De algemene verwachting is dat zo'n zelfde patroon zich nu gaat herhalen. Dat is niet slechts af te leiden uit de meer onzekere arbeidscontracten van niet-westerse allochtonen, maar is ook aannemelijk door de veel grotere seizoensvariatie in hun werkloosheid waarmee zij doorlopend te maken hebben.

Langere termijn

De sterke op- en neergaande conjunctuurbeweging moet echter niet tot de pessimistische conclusie leiden dat het lot van niet-westerse allochtonen gelijk dat van Sysphus is, die telkens de berg opklautert en dan weer naar beneden wordt geworpen. Over een langere termijn wordt wel degelijk grote vooruitgang geboekt in de arbeidsdeelname. Figuur 3 brengt dat in beeld (die grafiek maakt onderscheid tussen de periode

► Figuur 3

Toename arbeidsdeelname naar herkomst, 1996-2001 en 2001-2008 (mannen en vrouwen)

voor 2001 en erna, omdat in dat jaar een gereviseerde cijferreeks begon, maar de patronen zijn hetzelfde).

Van 1996 tot 2001 verkeerde de economie in een groeifase. De arbeidsdeelname van niet-westerse allochtonen nam beduidend sneller toe dan die van autochtonen. Dat was het geval voor alle deelgroepen daarbinnen: Turken, Marokkanen, Surinamers, Antillianen en Arubanen, maar de ook de 'overige niet-westerse allochtonen', die in aantal snel groeien en tegenwoordig al een derde van alle niet-westerse allochtonen uitmaken. In de periode 2001-2008, toen de conjunctuur vanaf een hoogtepunt omlaag ging en zich daarna weer opwaarts bewoog, was het resultaat vergelijkbaar.

De arbeidsdeelname van mannen vertoonde bij alle etnische deelgroepen steeds een sterkere groei dan bij autochtone mannen (die in de periode 2001-2008 zelfs 1,1% terugvielen). De arbeidsdeelname van autochtone vrouwen is in beide tijdvakken in heel snel tempo toegenomen (met respectievelijk 8,8 en 6,4%). Sommige etnische groepen blijven daarbij wat achter. Bij Antilliaanse vrouwen is er in 2001-2008 zelfs een afname, met 1,1 procent. Maar heel opvallend overtreffen juist Marokkaanse en Turkse vrouwen het hoge groeitempo van de autochtone vrouwen nog. Traditionele gezinsverhoudingen die kenmerkend zouden zijn bij vooral islamitische bevolkingsgroepen staan dat kennelijk niet in de weg.

Tot zover gaat het over groei in arbeidsdeelname per honderd personen in de bevolking van 15 tot 65 jaar. De allochtone bevolking als geheel werd echter ook groter. Daardoor was er een werkelijk imposante toename van het totale aantal werkzame personen van niet-westerse allochtone herkomst. In de afgelopen dertien jaar meer dan een verdubbeling, van 352.000 naar 756.000. Terwijl niet-westerse allochtonen in 1996 5 procent van alle werkzame personen uitmaakten, was hun aandeel in de groei van de werkgelegenheid tussen 1996 en 2008 maar liefst 28 procent. In totaal kwamen er in die periode 1.326.000 werkenden bij.

Doorzettende trend

Het is om tal van redenen te verwachten dat de positieve ontwikkeling zich ook in de komende jaren zal voortzetten.

- Niet-westerse allochtonen lopen hun achterstand in opleidingspeil stapsgewijs in. Wat gebeurde met de arbeiderskinderen in de jaren zestig en met meisjes in de jaren tachtig en negentig, gebeurt nu met de tweede en derde generatie niet-westerse allochtonen. Opnieuw is het onderwijs een weg tot emancipatie en ontwikkelt het 'verborgen talent'. De ontwikkeling gaat zelfs heel snel, vooral onder de jongere leeftijdsgroepen.

Enkele cijfers: in 2003 had 56 procent van de niet-westerse allochtonen onder de 35 jaar een opleidingsniveau van maximaal vmbo, wat 23 procent hoger lag dan bij autochtonen. In 2007 was het verschil met autochtonen al gereduceerd tot 14 procent. Op het middenniveau (mbo/

havo/vwo), waar de allochtonen juist op de autochtonen achterliggen, nam het negatieve verschil af van 12 tot 5 procentpunten. Op het hoger onderwijsniveau (hbo/wo) slonk het verschil van 13 naar 12 procentpunten. Maar juist daar staat in de komende tijd nog veel te gebeuren. In 2007 namen onder 18- tot 20-jarigen al net zoveel niet-westers allochtone als autochtone meisjes deel aan hoger onderwijs. Bij de jongens is het verschil in deelname gereduceerd tot slechts enkele procentpunten.

- In de afgelopen jaren is ook het gemiddelde niveau waarop niet-westerse allochtonen werkzaam zijn geleidelijk gestegen. Het sterkste natuurlijk weer bij de jongste leeftijdsgroep (onder 25 jaar). Terwijl bij autochtonen de verschuiving van 'maximaal middelbaar niveau' naar 'werkzaam op hoger niveau' vijf procentpun-

De arbeidsdeelname van Marokkaanse en Turkse vrouwen stijgt opvallend snel

ten bedroeg, was dat bij allochtonen 9 procentpunten. Bij autochtonen bleef bovendien de verdeling tussen lager en middelbaar niveau hetzelfde, terwijl er bij de allochtonen een verschuiving plaatsvond van lager naar middelbaar niveau, en wel met 9 procentpunten.

- Duidelijk is ook dat onder niet-westerse allochtonen grote belangstelling bestaat om aan het beroepsleven deel te nemen. Het deelnameverschil in werk tussen autochtoon en allochtoon is, zoals al gezegd, nu nog 13 procent. Kijken we naar werkend plus werkloos, dan is het verschil 9 procent. Maar richten we de aandacht op een nog bredere groep, namelijk allen die ofwel al werk hebben ofwel zouden willen werken, dan is het verschil tussen autochtonen en allochtonen nog slechts 6 procent. Cultuurverschillen veroorzaken dus

geen grote kloof in arbeidsoriëntatie. Al deze aspecten rechtvaardigen de verwachting dat de arbeidsdeelnamegraad onder allochtonen nog jaren zal blijven toenemen. Dat zal nog sterker gelden voor het aantal niet-westerse allochtonen dat aan arbeid deelneemt. Want de omvang van die bevolkingsgroepen zal nog aanzienlijk blijven groeien. Terwijl er in 1996-2008 400.000 personen van 15 tot 65 jaar bij kwamen, wordt voor de komende twaalf jaren (2009-2021) een groei van 340.000 verwacht.

Dit alles is van grote betekenis in het zicht van de arbeidsmarktkrapte op termijn waarover velen zich nu al zorgen maken. Onder allochtonen is nog altijd een groot arbeidsreservoir niet volledig benut. Zij zullen, net als in de afgelopen jaren, een relatief grote bijdrage kunnen leveren aan het te mobiliseren extra arbeidsaanbod. Ook voor arbeid op een adequaat opleidingsniveau.

Enige ongelijkheid blijft

Wel zullen ongetwijfeld nog heel lang achterstanden ten opzichte van autochtonen blijven bestaan. Om meerdere redenen.

De jeugd is koploper en het duurt dus enkele decennia voordat de hele bevolking van 15 tot 65 jaar bereikt is. Verder blijft migratie een rol spelen. In het afgelopen decennium waren het vooral de 'overige niet-westerse allochtonen' (Chinezen, Irakezen, Ghanezen en anderen) die in aantal sterk groeiden. Het duurt enige tijd voordat nieuwe migranten een positie hebben opgebouwd. Voorts is er altijd sprake van een zekere reproductie – ook tussen generaties – van bestaande achterstanden. Dat zien we bij laagopgeleide delen van de autochtone bevolking ook.

En ten slotte is er de onderlinge concurrentie tussen bevolkingsgroepen waarin bepaalde groepen allochtonen nog lang relatief vaak het onderspit zullen delven. Die concurrentie is met de internationalisering van de arbeidsmarkt alleen maar sterker geworden. Hier wonende niet-westerse allochto-

nen ondervinden die bijvoorbeeld van Oost-Europeanen die de Nederlandse arbeidsmarkt op komen.

Kernopgave is de ongelijkheid binnen aanvaardbare proporties te krijgen. En daarbij geldt: het verschil dat nog aanvaardbaar is, wordt in de loop der tijd kleiner.

We zijn er wat dat betreft nog lang niet,

Opnieuw is onderwijs een weg naar emancipatie

lijkt de conclusie die we uit een internationale vergelijking kunnen trekken. In de Verenigde Staten is het arbeidsdeelnameverschil tussen blanken en zwarten nog slechts rond de 3 procent, blijkt uit cijfers van het Federal Bureau of Labor Statistics. In Engeland is de achterstand in arbeidsdeelname van niet-westerse allochtonen die nog niet zijn genaturaliseerd minder dan de helft van die in Nederland, en ook Duitsland en zelfs Frankrijk scoren beter. Dat blijkt uit onderzoek van de Vlaamse Dienst voor de Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding van maart 2009.

Om de ongelijkheid zo veel en zo snel mogelijk te beperken, verdient één punt binnen de arbeidsmarktpolitiek zeker de aandacht: het grote aantal flexbanen bij niet-westerse allochtonen en, deels daarmee verbonden, hun sterke oververtegenwoordiging in horeca, schoonmaaksector en uitzendbranche. Daarin is de afgelopen twintig jaar heel weinig veranderd. Juist daar ligt een belangrijke sleutel om de hoge werkloosheid onder allochtonen, en de grote gevoeligheid van hun werkloosheid voor seizoen en conjunctuur, tegen te gaan. De vraag is dan dus: hoe kunnen allochtonen stabielere carrières ontwikkelen en meer doordringen tot delen van de arbeidsmarkt met een sterkere rechtspositie?

Ronald van Bekkum is senior beleidsadviseur en Nino Zilli beleidsadviseur bij UWV

Vraag naar arbeid

In dit trendrapport komen de volgende onderwerpen aan bod: samenstelling en groei van het personeelsbestand, in- en uitstroom, vacatures, werving, flexibele en gesubsidieerde arbeid, arbeidsvoorwaarden, personeelsbeleid, arbeidsomstandigheden, ziekteverzuim en uitstroom naar de WAO/WIA, scholing (noodzaak, beleid en activiteiten), onderzoek en ontwikkeling en ICT.

Trendrapport vraag naar arbeid 2008 | I. Borghouts-van de Pas, G. van Daalen, G. Evers ... [et al.] | Organisatie voor Strategisch Arbeidsmarktonderzoek (OSA) | Tilburg | OSA | 2009 | 211 p. | OSA-publicatie; A235 | ISBN 978-90-6566-243-9

Crisis per sector belicht

In de huidige omstandigheden krijgen ondernemingen te maken met twee aspecten die de bedrijfsvoering raken. Het eerste is een daling van de omzet, als gevolg van vraaguitval. Het tweede aspect is het financieel profiel van een onderneming. Beide aspecten worden in deze rapportage toegelicht en ingevuld voor dertien sectoren: agrifood, vervaardiging van industriële producten, kapitaalgoederensector, bouw en onroerend goed, automotive, detailhandel, horeca en recreatie, transport en logistiek, zakelijke dienstverlening, media en IT-dienstverlening.

Sectoren in stress: een analyse naar de gevolgen van de kredietcrisis voor sectoren in Nederland | J. van der Wal, C. Burgering, E. Hulselan ... [et al.]; ABN Amro Sector Research, Amsterdam | 2009 | 33 p

Er zijn regionale kennisnetwerken nodig

In arbeidsmarktland wordt samengewerkt als nooit tevoren. De dienstverlening van gemeenten, UWV WERKbedrijf en leerwerkloketten wordt gebundeld in Werkpleinen. Het regionale bedrijfsleven is daar blij mee en organiseert ook zichzelf op steeds meer plekken. De crisis heeft dit proces nog versneld. De regionale mobiliteitscentra zijn er de eerste resultaten van. En in het kader van het Actieplan Jeugdwerkloosheid streeft het rijk naar regionale convenanten.

U heeft nu al driemaal het woord 'regionale' gelezen en dat is geen toeval. *De regio is aan zet* is de nieuwe slogan. UWV is sinds kort nog de enige landelijke uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen, maar met een duidelijke focus op de regionale ontwikkeling.

Nieuwe verhoudingen zijn spannend. Je moet elkaar leren kennen om verder te kunnen. En in Den Haag moet je een naam en een organisatie hebben, liefst een degelijke lobby, anders klinkt het: wie zijn dat, die regio's? Het gaat om het uitruilen van belangen, en daarbij hebben regionale netwerken, als partner van het rijk, een stevige identiteit nodig. En het rijk heeft belang bij een sterke regio.

Succesvolle arrangementen beginnen met het creëren van visie en draagvlak, door alle partijen relevante informatie te laten uitwisselen. Daar gebeurt ook veel aan, in de vorm van regionale arbeidsmarktmonitoren, scenario's en noem maar op. Maar je wilt niet elke keer het wiel moeten uitvinden. Dat proces behoeft regie, en ook daarvan zien we voorbeelden. Zo heeft de Alkmaarse wethouder Rian van Dam het Regionale Platform Arbeidsmarkt (RPA) omgeturnd naar het Kennis- en Adviescentrum RPA Noord-Holland Noord, dat de regio informeert op strategisch en uitvoerend niveau. In de Achterhoek organiseert het Platform Onderwijs Arbeidsmarkt (POA) tweejaarlijks een quickscan onder bedrijven. De scan is een verdieping van de bestaande arbeidsmarktinformatie en ook een basis voor dienstverlening aan bedrijven, door gemeenten, scholen en UWV WERKbedrijf. De essentie van deze voorbeelden is dat partijen kennisnetwerken bouwen en met een samenhangende arbeidsmarktvisie hun regio op de kaart zetten.

Actieve en duurzame kennisnetwerken zijn nodig om in de regio succesvol samen te werken, en als regio een sterke partner te zijn van het rijk. De kennis is aanwezig, bij gemeenten, provincies, scholen, bedrijven en UWV. De exploitatie ervan is een gezamenlijk belang van regio en rijk. Het regionale kennisnetwerk arbeidsmarkt is een logische volgende stap naar regionaal arbeidsmarktbeleid.

Ton Jansen is adviseur van De Nieuwe Arbeidsmarkt

Foto: Martien Schouten

‘Beter doorwerken in deeltijd dan zonder perspectief thuiszitten’

Flexibiliteit deeltijd-WW spreekt bedrijven aan

De deeltijd-WW is aangeslagen. De 375 miljoen euro die het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid eerst beschikbaar stelde, waren in juni op. Half juli stopte minister Donner nog eens 1 miljard in de pot. Wat gebeurt er met dat geld?

Hans Leijte

Bij DAF zitten sinds 29 juni alle 4500 medewerkers in Nederland in de deeltijd-WW

Op 1 april kwam de tijdelijke regeling deeltijd-WW in de plaats van de bijzondere regeling Werkijdverkorting (WTV). Bedrijven kunnen er eenmalig gebruik van maken, gemiddeld voor een maximum van 50 procent over vier weken. Ze zijn verplicht om voor de betrokken werknemers in WW-tijd een cursus- of detacheringprogramma op te zetten. Komt het toch tot ontslag, dan moeten ze UWV WERKbedrijf – belast met de uitvoering – een boete betalen.

In juni publiceerde de Stichting van de Arbeid onderzoek waaruit blijkt dat vier op de tien werknemers zonder deeltijd-WW zouden zijn ontslagen.

Veel bedrijven die van de regeling gebruik maakten, komen er liever niet voor uit. 'Dan ga je met je problemen op straat zitten', zegt een functionaris van een fijnmetaalbedrijf in de Zaanstreek dat in de pers met de regeling in verband werd gebracht. 'Prompt hingen leveranciers aan de bel met de vraag hoe het met betalingen zat.' Jan Berghuis, bestuurder van FNV Bondgenoten, herkent het. 'Met name kleine bedrijven zijn bang dat banken de kredietkraan dichtdraaien als het bekend wordt. De kleinmetaal telt 30.000 bedrijven. Wanneer er vijftig een aanvraag hebben gedaan is het veel.'

Gelukkig zijn er ook bedrijven die open zijn over hun deelname aan de regeling.

Alutech

'Bijna spaak gelopen'

Alutech Nederland, producent van brandstoftanks en luchtketels voor vrachtwagenfabrieken, staat te boek als het eerste bedrijf waar over deeltijd-WW werd onderhandeld. Dat liep bijna spaak. Tot de bonden goed vonden dat salarissen niet tot 100 procent werden aangevuld. 'Men is nu bereid om in financieel opzicht een offer te maken, ik hoop dat het zo blijft', zegt directeur Jurjen Duintjer. De opleidingsverplichting noemt hij een grote uitdaging: 'Hoeveel tijd moet geïnvesteerd worden, en wat zijn de eisen en toetsingscriteria?'

Alutech zag de omzet met 70 procent

dalen en kent sinds 1 juni 50 procent deeltijd-WW voor alle 120 medewerkers. Duintjer is positief: 'Deeltijd-WW heeft mijn grote voorkeur. Je behoudt je flexibiliteit, voor als er weer meer orders worden geboekt. WTV was een inflexibele regeling; aanpassing bij verdere omzetsdaling was niet mogelijk. Dat heb ik minister Donner tijdens een bedrijfsbezoek ook laten weten.'

DAF Trucks

'Het maakt veel verschil'

DAF Trucks produceerde een jaar geleden 245 trucks per dag, nu 85. De voorraad onverkochte exemplaren steeg tot 13.000 stuks, een record. Die is nu geslonken, maar de terugval in de vraag is ongekend, zegt Harrie Schippers, directeur Financiën en lid van de raad van bestuur. 'Ik heb dit nooit meegemaakt.'

Sinds 29 juni zitten alle 4500 medewerkers in Nederland in deeltijd-WW. De eerste drie weken lag het bedrijf twee dagen per week stil. Daarna was DAF vier weken dicht. Het bedrijf viel eerder al 24 weken onder de regeling Werkijdverkorting.

Schippers geeft de voorkeur aan deeltijd-WW. 'WTV zou een te dure optie zijn geworden, omdat we tot 100 procent doorbetaalden, inclusief ploegentoeslagen, sociale lasten en individuele verhogingen. Nu betalen wij salaris voor de gewerkte uren en krijgen medewerkers een uitkering van 70 procent over de niet-gewerkte uren. Dat wordt aangevuld tot 100 procent van het basis-salaris per 1 juni. Medewerkers leveren een derde van hun vakantiedagen in, hetzelfde geldt voor salarisverhogingen in het kader van een beoordeling. Cao-verhogingen zijn uitgesteld.'

'Dankzij de deeltijd-WW kunnen we onze vakmensen in dienst houden. De betrokkenen zijn blij dat ze hun baan kunnen behouden. Want het maakt veel verschil hoor, in deeltijd-WW werken of zonder perspectief in de WW thuiszitten.'

Schippers benadrukt het belang van herenbijscholing voor alle medewerkers. 'Daarin steken we veel energie, in nauw

overleg met de bonden. Dat deden we al in de WTV.' DAF pakt het breed aan. Het schoolt om, en laat mensen ook cursussen volgen over onderwerpen als financiën, marketing en verkoop, of Microsoft Office. 'Wij hebben wel geleerd dat het niet meevalt om medewerkers enthousiast te krijgen voor scholing op vrijwillige basis', zegt Schippers.

OSDO

'Precies het goede moment'

Het Brabantse OSDO (woning- en utiliteitsbouw) staat te boek als de eerste bouwsterf die een regeling voor deeltijd-WW trof. De meeste van de 90 medewerkers begonnen op maandag 15 juni in deeltijd te werken. De anderen beginnen eind augustus, na de bouwvak. Het bedrijf heeft rekening gehouden met de ongeveer twintig jongeren die na 1980 zijn geboren en weinig WW-rechten hebben opgebouwd.

P&O-adviseur Christian Kops: 'Voor ons kwam deeltijd-WW precies op het goede moment. We hebben een gevulde orderportefeuille maar kunnen, door tegenvallende huizenverkoop, bepaalde projecten niet volgens de oorspronkelijke planning opstarten. Het is in onze branche heel moeilijk om goede vakmensen te krijgen. Door deeltijd-WW kunnen we metselaars en timmerlieden zonder veel problemen in dienst houden.'

Het overletraject duurde twee maanden. De OR van OSDO zag het meteen zitten. Het overleg met de bouwbonden begon wat stroever, vooral door de aanvullende eis van 100 procent doorbetaling. Kops: 'Bedrijfseconomisch geen reële optie voor ons. Bovendien wilden we een prikkel houden voor wanneer we straks weer volop aan het werk kunnen.'

Nefit

'Op alles ja gezegd'

Nefit Industrial (165 vaste krachten) levert seriegietwerk aan de auto-industrie. Het zag de crisis snel na de zomer van 2008

aankomen toen Landrover, een grote klant, liet weten voorlopig niets nodig te hebben. Dat duurde tot april. 'Als toeleverancier zit je aan het begin van de keten en merk je het meteen als het slecht gaat', zegt directeur/eigenaar Erik Beltman. Inmiddels ligt de omzet 45 procent lager. Sinds 1 mei maakt het bedrijf gebruik van deeltijd-WW. Beltman noemt flexibiliteit als grootste voordeel. 'We zijn deels een volcontinuubedrijf; afhankelijk van de orderstroom kunnen we onze mensen flexibel inzetten. We werken in principe voor 50 procent in deeltijd, maar dat kan per maand

'Onder de regeling Werktijdkortering ontkwamen we niet aan doorbetaling'

verschillen. Je kunt de uitwerking zelf invullen; dat vind ik fantastisch.' 'In het overleg kwamen de bonden met twintig punten. Ik heb overal ja tegen gezegd. Wanneer je zo door de overheid wordt gesteund, mag je als bedrijf ook iets terugdoen.'

Timesavers

'Dit betaalt zich terug'

Bij deeltijd-WW heb je de eerste drie maanden de tijd om inhoud te geven aan de verplichte scholing van medewerkers. Daar wordt door betrokkenen 'erg laconiek' over gesproken, zegt Paul Hartendorp, directeur van Timesavers International BV (breedbandschuuren slijpmachines voor onder meer toeleveranciers van Boeing en Airbus). 'Je moet die eerste drie maanden niet oriënterend afwachten maar het vanaf het begin goed organiseren. Wij hebben voor de eerste fase een jobrotatieprogramma opgezet. Voor de tweede fase werken we samen met onder meer het lokale ROC en het opleidingsfonds voor de metaal. Alle machinemedewerkers hebben nu een buddy om over en weer het vak van de ander te leren. We hebben engineers die het vak van lasser

leren en zeggen dat ze dit altijd al hebben willen doen.'

Timesavers – 80 medewerkers – zit sinds 1 juli voor 40 procent in de deeltijd-WW. Het bedrijf verwacht dat deze periode zeker een halfjaar zal duren. Volgens Hartendorp biedt deeltijd-WW legio voordelen, niet in de laatste plaats het behoud van vakkrachten en vakkennis. 'Wat we nu meemaken is echt een enorme klus. Je wilt het goed doen en je mensen ook iets zinvol en serieus voorschotelen. Ik ga ervan uit dat de tijd die we er nu insteken zich op den duur terugbetaalt.' Hartendorp benadrukt dat staf en verkopers van Timesavers niet in deeltijd werken, maar net als de deeltijders ook 7 procent van hun salaris inleveren.

Scania

'Bonden te dominant'

Vrachtwagenfabriek Scania heeft problemen met de rol van de bonden bij deeltijd-WW. 'We vinden het prima dat we als bedrijf worden gecontroleerd', zegt Betsie Grube, manager personeelszaken. 'Maar zowel bij de WTV als nu bij de deeltijd-WW lijkt het soms wel of ze op de stoel van de bestuurder zitten.' De fabriek kent sinds 1 juni 50 procent

deeltijd-WW voor alle 1150 medewerkers. Het basissalaris van iedere medewerker is tot 100 procent gegarandeerd, de ploegensysteemtoeslag tijdelijk verdwenen, de salarisverhoging van 1 juni uitgesteld tot 1 januari.

Grube vindt de rol van de bonden te dominant bij het invullen van de verplichte scholingsactiviteiten. 'We houden dit liever in eigen hand. De gemiddelde leeftijd van ons personeel ligt rond de 45, er zijn veel lange dienstverbanden. We willen voor alle betrokkenen een persoonlijk ontwikkelingsplan opstellen en zijn nog aan het inventariseren. Zo kijken we naar de technische basiscursussen 1 en 2 of een cursus technisch Engels.'

'Ik zou liegen als ik zeg dat iedereen even enthousiast is, maar we doen er alles aan om te voorkomen dat binnen de organisatie een vorm van luiheid ontstaat. In de periode dat we in de WTV zaten – van 1 januari tot 19 juni – hebben we al veel inspanningen gedaan op het gebied van opleidingen. Dat is door het UWV gewaardeerd.'

Ook Scania geeft de voorkeur aan deeltijd-WW boven WTV. Grube: 'WTV betekende een enorme last op administratief gebied. Bovendien ontkwamen ook wij in de WTV-tijd niet aan de druk van de bonden om bijvoorbeeld de ploegentoeslagen gewoon te blijven doorbetalen.'

Slechts 50 van 30.000 bedrijven in de kleinmetaal hebben een beroep gedaan op de regeling deeltijd-WW

Foto: Bert Verhoeff (H.H.)

Arbeidsmarkt voor ouderen werkt niet goed

Het Centraal Planbureau (CPB) onderzocht het functioneren van de arbeidsmarkt voor ouderen. Dit is belangrijk omdat de invloed van ouderen op de arbeidsmarkt steeds groter wordt. De arbeidsparticipatie van ouderen is de laatste vijftien jaar namelijk spectaculair gestegen, en zal door het overheidsbeleid ook de komende tijd blijven toenemen. Het CPB berekent een toename van 48 procent in 2008 tot 60 procent in 2020. Meer aanbod betekent in principe meer mogelijkheden voor economische groei. Het CPB constateert echter dat de arbeidsmarkt voor ouderen niet goed functioneert. Hun mobiliteit is laag en bedrijven zijn terughoudend bij het aannemen van ouderen. Hierdoor is het verschil in 'insiders' en 'outsiders' groot. Dat betekent dat ouderen met een baan veelal een goed salaris hebben en baan-zekerheid genieten, maar dat ouderen die hun baan verliezen nauwelijks kans hebben om terug te keren naar een baan. Daardoor is de werkloosheidsduur

van ouderen in Nederland internationaal gezien hoog. De kans dat een zestigplusser vanuit de WW weer aan het werk komt, is 3 procent.

Het CPB ziet als belangrijke oorzaak het verschil tussen loon en productiviteit. Bepalend voor het stijgen van het loon is de leeftijd en niet de productiviteit. Het gevolg is dat het loon van ouderen volgens het CPB hoger is dan de productiviteit. Ouderen worden extra beschermd via de WW (vanwege leeftijd) en via het ontslagrecht (vanwege de duur van het dienstverband). Daardoor zitten ouderen volgens het CPB in een 'gouden kooi' en kiezen ze niet snel voor een nieuwe baan. De uitdaging om te investeren in opleiding is minder groot. En als een oudere toch werkloos wordt, heeft hij weinig kans op een baan.

De financiële crisis en een mogelijk hogere AOW-leeftijd vergroten volgens het CPB de urgentie van hervorming. Immers, door de financiële crisis zijn de ouderdomspensioenen aangetast.

Ouderen zullen langer doorwerken om het financiële gat op te vullen. Ook een verhoging van de AOW-leeftijd zal de uittredeleeftijd van ouderen verhogen. Het aantal ouderen op de arbeidsmarkt zal daardoor toenemen.

Om over te gaan naar een beter functionerende arbeidsmarkt moet de mobiliteit vergroot worden. Oplossingen moeten komen vanuit een andere wijze van beloning (productiviteit), scholing en een andere institutionele vormgeving (WW, ontslagrecht).

De analyse van het CPB is niet zonder discussie. Tegenstanders wijzen bijvoorbeeld op het gemis aan adequate cijfers en zijn niet zeker of ouderen zich wel in een 'gouden kooi' bevinden.

R. Euwals, R. de Mooij en D. van Vuuren, 'Van ouderenparticipatie naar -allocatie', in ESB van 1 mei 2009 en H. Verbon, 'Reactie op: Van ouderenparticipatie naar -allocatie', in ESB van 29 mei 2009.

■ Nieuw: e-nieuwsbrief met actuele arbeidsmarktinformatie

Vanaf nu biedt een maandelijkse e-nieuwsbrief Arbeidsmarktinformatie ondersteuning bij de ontwikkeling van regionaal arbeidsmarktbeleid. Vanuit de nieuwsbrief zijn er directe doorklikmogelijkheden

naar onder andere de Basis-sets Regionale arbeidsmarktinformatie en de Nieuwsflits Arbeidsmarkt op werk.nl.

Abonneren? Stuur een e-mail naar arbeidsmarktinformatie@uwv.nl, o.v.v. uw

voor- en achternaam, functie en e-mailadres. Kijk ook op werk.nl/arbeidsmarktinformatie voor de actuele cijfers.

Werkgeverscongressen najaar 2009

Ook dit najaar organiseert UWV congressen voor HR-professionals van bedrijven met minstens 150 medewerkers. De titel is dit jaar *Tussen de bedrijven door*. Er zijn tien bijeenkomsten, verspreid over het hele land. Deze hebben allemaal hetzelfde programma. Deelnemers kunnen per congres twee seminaronderwerpen kiezen uit een aanbod van vijf:

- Dienstverlening UWV WERKbedrijf

Ondanks de huidige werkloosheid is er nog steeds een grote in- en uitstroom op de arbeidsmarkt. UWV WERKbedrijf wil samen met u bijdragen aan het goed functioneren van de arbeidsmarkt. Dus: geen ontslag golf, maar van werk naar werk. Mobiliteit in plaats van werkloosheid. Hoe? Daarover willen we tijdens dit seminar met u in gesprek.

- Een rondje Ziektewet

UWV en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid werken aan dereguleringsvoorstellen om de uitvoering van de Ziektewet te vereenvoudigen. Daarnaast ontwikkelt UWV een snellere elektronische aangifte van

ziektemelding. Deze maatregelen leiden tot een aanzienlijke lastenverlichting voor werkgevers. Hoe gaat de praktijk eruit zien?

- Eigenrisicodragen WGA

De WIA maakt onderscheid tussen de regelingen Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA) en Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsgeschikten (IVA). Hierdoor vragen veel werkgevers zich af of zij eigenrisicodragers WGA zullen worden. UWV zet alles met u op een rijtje.

- Wet verbetering poortwachter

UWV toetst of de re-integratie-inspanningen van werkgever en werknemer voldoende zijn. Hoe doen wij dat? Alles over verplichtingen, middelen om re-integratie te bevorderen, sancties en het deskundigenoordeel. Aan de hand van richtlijnen en voorbeelden komen deze onderwerpen aan bod.

- Eerste hulp bij ontslag

Dit seminar gaat vooral in op arbeidsjuridische dienstverlening en aspecten die daarbij actueel zijn. Zoals de rol van

ontslag bij reorganisatie, de actualiteiten rond ontslagrecht en ervaringen met de herziene kantonrechttersformule.

Op de congressen vindt u ons informatieplein. Hier kunt u vragen stellen en aanvullende informatie vinden over de onderwerpen van de seminars.

Meer weten en aanmelden?

De congressen vinden plaats vanaf eind september tot half november. Aanmelden kan vanaf half augustus, op www.uwv.nl/werkgeverscongressen. U vindt daar ook meer informatie.

■ Scholingsbonus

Een nieuwe scholingsbonus biedt ondersteuning voor de bij- of omscholing van met werkloosheid bedreigde werknemers. Die geldt voor alle werkgevers die een met werkloosheid bedreigde werknemer in dienst nemen, of een werknemer die een tijdelijk contract had dat binnen vier maanden geëindigd zou zijn, een uitzendkracht of een oproepkracht.

De scholing moet gegeven worden door een externe aanbieder en opleiden tot een door de branche of sector erkend diploma of certificaat. De bonus is afhankelijk van de kosten van de scholing en de bijdrage die het O&O-fonds wil geven. De werkgever ontvangt

50 procent van de kosten, met een maximum van € 2500, als het O&O-fonds ook minstens 50 procent meebetaalt, of als er geen O&O-fonds is. De werkgever ontvangt 35 procent van de kosten, met een maximum van € 1750, als de bijdrage van het O&O-fonds minder dan 50 procent bedraagt.

De werkgever kan de subsidie zelf aanvragen via uwv.nl > werkgevers > ontslag en werkloosheid > scholingsbonus. Vul het formulier samen met de werknemer in en stuur het naar UWV subsidiebureau.